

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI
ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

Asociația pentru
dezvoltare și promovare
socio-economică

ECONOMIA SOCIALĂ ȘI COOPERATIVELE

Manual de intervenție

PROACTIV

De la Marginal la Incluziv

“Proactiv - de la marginal la incluziv”,
proiect cofinanțat din Fondul Social European prin
Programul operațional sectorial Dezvoltarea resurselor umane 2007-2013
“Investește în oameni!”

Autori:

Filip ALEXANDRESCU (ICCV)

Flavius MIHALACHE (ICCV)

București, România

CNCSIS: cod 045/2006

Editor: Valeriu IOAN-FRANC

Redactor: Paula NEACȘU

Concepție grafică, machetare și tehnoredactare: Luminița LOGIN

Coperta: Nicolae LOGIN

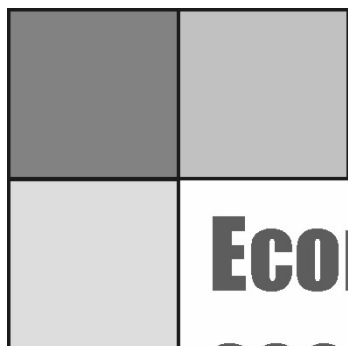
Toate drepturile asupra acestei ediții aparțin Asociației pentru Dezvoltare și

Promovare socio-economică CATALACTICA – Filiala Teleorman.

Reproducerea, fie și parțială și pe orice suport, este interzisă fără acordul prealabil al Asociației, fiind supusă prevederilor legii drepturilor de autor.

ISBN 978-973-618-283-9

Anul apariției 2011

Economia socială și cooperativele

**Manual
de intervenție**

CUPRINS

SCOPUL MANUALULUI	7
Capitolul 1 - INTERESUL ACTUAL PENTRU ECONOMIA SOCIALĂ ȘI PENTRU COOPERATIVE.....	11
Capitolul 2 - DEFINIȚIA ȘI FORMELE DE ORGANIZARE A COOPERATIVELOR.....	16
2.1. Principiile organizării cooperatiste	18
2.2. Formele de organizare ale societăților cooperative	20
2.3. Distribuția societăților cooperative în România.....	23
2.4. Cum se pot înființa și cum sunt organizate cooperativele.....	25
Capitolul 3 - COOPERATIVELE ÎN EUROPA	29
3.1. Scurt istoric – primele cooperative în Europa.....	29
3.2. Modelul general de organizare a cooperativelor.....	31

3.3. Mediul instituțional al cooperativelor în Uniunea Europeană	34
3.4. Istoria cooperativelor din Grecia	38
Capitolul 4 - ISTORIA COOPERATIVELOR DIN ROMÂNIA	54
Capitolul 5 - EXEMPLE DE BUNĂ PRACTICĂ ÎN ORGANIZAREA ȘI ACTIVITATEA COOPERATIVELOR	59
5.1. Exemple de cooperative din România	59
5.2. Exemple de cooperative din Grecia.....	67
Capitolul 6 - PROVOCĂRI ACTUALE ȘI BARIERE ÎN CALEA DEZVOLTĂRII SECTORULUI COOPERATIST	80
GLOSAR DE TERMENI.....	85
SURSELE DE INFORMARE DIN LITERATURA DE SPECIALITATE.....	89

SCOPUL MANUALULUI

Acest manual de intervenție se dorește a fi un instrument de suport în promovarea politicilor de incluziune socială, prin inițiative de economie socială în special. Lucrarea intenționează să contribuie la creșterea gradului de cunoaștere cu privire la societatea cooperativă. Redactarea manualului s-a realizat în cadrul proiectului *Proactiv - de la marginal la incluziv*, proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul operațional sectorial Dezvoltarea resurselor umane 2007-2013, Investește în Oameni! și implementat de către Asociația pentru Dezvoltare și Promovare socio-economică, CATALACTICA - filiala Teleorman, în parteneriat cu Aitoliki Development S.A., Local Organization Authority - AITOLIA S.A. și Institutul de Cercetare a Calității Vieții - Academia Română.

Manualul se adresează lucrătorilor în administrația centrală sau locală, experților din organizații neguvernamentale și persoanelor care lucrează în domeniul economiei sociale.

Cooperațiile fac parte din sectorul economiei sociale, care poate fi definit ca ansamblul de activități economice care au un scop social. Există mai mulți termeni care se referă la aceste organizații, cum sunt: societăți cooperative sau cooperatiste, organizații cooperative sau cooperatiste sau, mai scurt, cooperații sau cooperative. Toți acești termeni pot fi folosiți ca referindu-se la aceleași forme de organizare. Trebuie avut însă în vedere că

termenul legal, menționat în Legea nr. 1/2005 este cel de societăți cooperative.

☒ IMPORTANT!

De ce ne interesează cooperativele?

Cooperativele îmbină o funcție economică, de generare a unui profit prin activități economice, cu o funcție de solidaritate socială.

Scopul acestui manual este de a oferi publicului interesat informații pertinente și accesibile pentru a înțelege modul de organizare cooperatist. Sunt scoase în evidență beneficiile aduse de aceste organizații, dar și provocările cărora le fac față în prezent. Structura manualului cuprinde șase capitole.

În primul capitol, accentul este pus pe explicarea interesului actual pentru sectorul cooperatist. Cel de al doilea capitol prezintă definiția, principiile și formele de organizare ale cooperativeelor în România, conform Legii nr. 1/2005, precum și caracteristicile principale ale acestora. Capitolul al treilea cuprinde o analiză a situației cooperativeelor în Uniunea Europeană și în mod special în Grecia, pornind de la o prezentare istorică și continuând cu o abordare a cadrului instituțional, la nivel european și național al Greciei, în particular. Al patrulea capitol prezintă, pe scurt, istoria cooperativeelor din România, pentru a oferi o imagine asupra funcțiilor pe care le-au îndeplinit cooperativeele de-a lungul timpului, sugerând în acest fel că posibilitățile modului de organizare cooperatist sunt mult mai vaste decât indică situația cooperativeelor existente în prezent. Capitolul al cincilea oferă câteva exemple de bună practică, prezentând și comentând cazurile câtorva cooperative din România și din Grecia care au dovedit succes în menținerea și eventual extinderea activităților lor. Ultimul capitol are menirea

să echilibreze imaginea cooperativelor sugerată în capitolul anterior, scoțând în evidență provocările cu care se confruntă cooperativele în prezent. În final sunt indicate sursele de informare pe care cei interesați le pot utiliza pentru a-și aprofunda cunoașterea în acest domeniu.

Momentul apariției acestui manual este oportun, având în vedere interesul recent pentru acest tip de organizații, interes prezent atât în statele membre ale Uniunii Europene (inclusiv în România), cât și în cadrul instituțiilor de la nivel european. Resorturile acestui interes sunt multiple și ele variază, de asemenea, în timp. Există variații și între România și restul țărilor europene, mai ales față de cele din vestul continentului.

Capitolul 1

INTERESUL ACTUAL PENTRU ECONOMIA SOCIALĂ ȘI PENTRU COOPERATIVE

Atenția oamenilor politici și a cercetătorilor care se ocupă de problemele bunăstării sociale din Europa s-a îndreptat deja de câteva decenii asupra societăților cooperative și a economiei sociale, care reprezintă domeniul mai larg din care fac parte aceste organizații. O scurtă incursiune istorică, bazată pe studiul recent publicat de către Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale și pe câteva surse bibliografice din literatura europeană, explică ușor sursele acestui interes pentru formele de organizare cooperatistă. În continuare, termenii de economie socială și sector cooperatist vor fi utilizați intersanjabil, deoarece cooperatiile nu au fost și nu sunt decât o formă particulară a economiei sociale.

ACTUAL!

*„Agenda schimbării”,
documentul care stă la
baza strategiei de
dezvoltare viitoare a UE,
include explicit coope-
rativele (Andris Piebalgs,
comisar european,
septembrie 2011).*

Ce este economia socială?

Termenul de economie socială a fost folosit pentru prima oară, cel mai probabil, de către Charles Dunoyer, în al său *Nou tratat de economie socială* (1830). Franța din epoca lui Dunoyer era marcată de conflicte de clasă violente, care păreau să amenințe ordinea capitalistă care începuse să se înfiripe. Gândirea economică franceză urmărea să găsească un compromis între individualismul extrem și libertatea nestăvilită a pieței, pe de o parte, și protecția socială a grupurilor deposedate de oportunități economice și uneori chiar de mijloacele de bază de trai, pe de alta. Nu mult după apariția ideii și a preocupării pentru o formă de organizare economică în care solidaritatea socială și cooperarea între lucrători să joace un rol important, istoria a consemnat apariția primei cooperative de consum din perioada industrială. Aceasta s-a numit "Rochdale Society of Equitable Pioneers" și a fost înființată în 1844 la Manchester.

☒ ȘTIATI CĂ...

... titlul complet al lucrării lui Dunoyer este: *Nouveau traité d'économie sociale, ou simple exposition des causes sous l'influence desquelles les hommes parviennent à user de leurs forces avec le plus de liberté, c'est-à-dire avec le plus de facilité et de puissance. În traducere: Nou tratat de economie socială sau simplă expunere asupra cauzelor sub influența cărora oamenii ajung să își utilizeze forțele cu cea mai mare libertate, altfel spus, cu cea mai mare ușurință și putere. Autorul vede, așadar, în asocierea liberă a indivizilor, însăși sursa capacității lor de acțiune colectivă.*

Pe scurt, toate aceste principii și aplicarea lor începând cu secolul al XIX-lea au arătat că activitatea economică poate fi

organizată și poate atinge chiar un anumit grad de succes în afara mecanismelor de piață, care de multe ori se dovedeau foarte dure pentru soarta celor săraci și deposedați sau marginalizați, cum se numesc în ziua de astăzi.

☒ **IMPORTANT!**

Prin ce se deosebea ideea de cooperativă de manufacturile aflate în proprietatea deținătorilor de capital (burghezia)? Principiile de organizare ale societății Rochdale, înalt inovatoare la acea vreme, erau cu totul diferite de organizarea capitalistă:

- *Membrii cooperației erau liberi să adere prin propria voință la cooperație.*
- *Odată intrat, fiecare membru avea un vot, adică vocea sa era egală cu a tuturor celorlalți membri în deciziile privind cooperația.*
- *Statutul prevedea compensarea limitată pentru cotele de capital ale membrilor.*
- *Al patrulea principiu prevedea distribuția profitului proporțional cu activitățile membrilor (MMFPS, 2010a, p. 33).*

În decursul secolului al XX-lea, economia socială a căpătat o nouă semnificație. În confruntarea dintre sistemul capitalist și cel socialist de organizare a economiei, economia socială a apărut ca o a treia cale. Economia socială nu e nici capitalistă și nici socialistă, dar reunește elemente din amândouă. În primele trei decenii după cel de-al Doilea Război Mondial, economia socială a trecut printr-o perioadă de relativ regres. Acest regres a fost produs de succesul (temporar) al statelor vestice în calitatea lor de redistribuitori ai bunăstării sociale. Altfel spus, economia socială nu a mai fost atât de atractivă pentru bunăstarea

grupurilor marginalizate din societate. Statele postbelice s-au dovedit garanții relativ generoși ai unui minim nivel de trai pentru cei care nu se puteau întreține prin participarea lor pe piața muncii, de exemplu, șomeri, persoane cu handicap sau familii monoparentale. După anii 1970 însă, așa-numitul stat al bunăstării a intrat, la rândul lui, într-un regres și a început să abdice treptat de la funcția sa de protecție socială. Acest proces de retragere a lăsat un spațiu de nevoi sociale neacoperite. Problemele lăsate în urma acestei restrângeri în furnizarea bunăstării sociale au fost mai ales șomajul pe termen lung, excluziunea socială și dependența de asistență socială. În acest context de nevoi nesatisfăcute, s-au relansat economia socială și sectorul cooperatist în particular.

Din 1981, anul în care statul francez a recunoscut economia socială prin legislație și prin instituții dedicate sprijinirii acesteia, și până în prezent, nu s-au schimbat prea multe în relația dintre individ, piață și statul bunăstării, care nu a mai revenit niciodată la rolul său din perioada postbelică imediată. Economia socială a continuat, așadar, să fie în centrul atenției politice și științifice ca o alternativă viabilă, deși încă nedominantă, la bunăstarea

precară oferită de stat și de piață. O dovadă în acest sens o reprezintă existența, la începutul anilor 2000, a 3,5 milioane de locuri de muncă în cadrul economiei sociale. Această informație provine dintr-un studiu al Comisiei Comunităților Europene.

RECENT!

Organizația Internațională a Muncii a publicat în 2009 un studiu privind adaptabilitatea cooperativelor la situații de criză (Birchall și Ketilson, 2009).

Odată cu adâncirea prezentei crize economice și cu eșecul din ce în ce mai vizibil al ultimelor două entități invocate, economia socială reprezintă un colac de salvare. Este încă prea devreme pentru a putea spune că organizațiile cooperatiste s-au arătat deja ca soluții salvatoare împotriva șomajului și a marginalizării continue a populației sărace. Cu toate acestea, cooperatiile, prin accentul pe care îl pun pe solidaritate și cooperare, dar și pe desfășurarea unei activități aducătoare de venit, par a fi exact elementul de care au nevoie indivizii care au avut cel mai mult de suferit de pe urma lipsei solidarității sociale și a separării lor de activitățile productive.

Economia socială este menționată în legislația românească pentru prima oară într-o hotărâre de guvern din anul 2002, dar intră apoi într-o perioadă de eclipsă. Cu adevărat recunoscută în politicile publice și în cercetarea științifică va fi doar în anul 2008. Începând cu acest an, economia socială a fost inclusă ca domeniu eligibil pentru finanțare din partea Fondului Social European, în cadrul domeniului major de intervenție al Programului operațional sectorial Dezvoltarea resurselor umane.

Capitolul 2

DEFINIȚIA ȘI FORMELE DE ORGANIZARE A COOPERATIVELOR

Cooperativele sunt definite și funcționarea lor este descrisă în amănunt într-o lege specială din legislația românească, Legea nr. 1/2005, iar în cele ce urmează vom prezenta definiția cooperativelor conform acestei legi și semnificația diverselor elemente ce intră în această definiție.

☒ IMPORTANT!

În România, cooperativele sunt definite, conform Legii nr. 1/2005, astfel: societățile cooperative sunt „**forme de asociere autonomă a persoanelor fizice și/sau juridice constituite pe baza consimțământului liber exprimat de acestea, cu scopul promovării intereselor economice, sociale și culturale ale membrilor cooperatori**”. Societatea cooperativă este **deținută în comun și controlată democratic** de către membrii săi, în conformitate cu principiile cooperatiste. Societatea cooperativă este **un agent economic cu capital privat**.

Cuvintele îngroșate de mai sus scot în evidență specificul cooperărilor față de alte instituții, cum sunt cele de stat sau cele private, orientate spre profit. Vom explica în cele ce urmează fiecare dintre aceste caracteristici:

1. Asocierea este autonomă, ceea ce înseamnă că societățile cooperative nu fac parte din sectorul de stat.

2. Asocierea are la bază consimțământul liber al membrilor, așadar, nu poate fi impusă prin constrângere.
3. Asocierea are drept scop urmărirea unor interese economice, sociale și culturale pentru toți membrii. Membrii nu servesc doar pentru obținerea profitului, precum într-o întreprindere privată. Interesele economice nu sunt singurele care sunt urmărite, la ele se adaugă și cele sociale și culturale.
4. Societatea este deținută în comun, așadar, nu este proprietatea niciunui membru. Controlul este exercitat de membri în mod democratic, fiecare membru având un vot.
5. Cooperativa este un agent economic, desfășoară deci activități economice care urmăresc obținerea unui surplus, a unui profit.

Aceste caracteristici sunt importante, deoarece disting societățile cooperative atât de sfera publică, cât și de cea privată. Conform „Statutului european al cooperativelor”, obiectivul principal al cooperativelor constă în ”dezvoltarea activităților economice și sociale ale membrilor (...) în vederea furnizării de bunuri sau servicii sau a realizării de lucrări (...) care să răspundă nevoilor membrilor săi” (MMFPS, 2010, p. 24). Acest statut recunoaște oficial cooperativele în Uniunea Europeană și include o parte dintre elementele definiției de mai sus. Aceste elemente dau și măsura unei cooperative de succes. Cu cât o cooperatie îndeplinește în mai mare măsură aceste criterii, putem spune că oferă un exemplu de bună practică. Cei interesați de mai multe detalii vor găsi în capitolul 5 informații rezultate din cercetări privind bunele practici din organizarea și activitatea cooperativelor. În cele ce urmează vom detalia principiile și formele de organizare ale societăților cooperative.

2.1. Principiile organizării cooperatiste

La baza organizării cooperativelor stau șapte principii definite de Legea nr. 1/2005. Acestea reprezintă caracteristici definitorii pentru modul de organizare cooperatist. Ele corespund definiției de mai sus, dar oferă o explicație mai detaliată a esenței cooperăției și a atractivității pe care o are în prezent:

- a. *Principiul asocierii voluntare:* Aderarea membrilor la cooperative reprezintă o acțiune voluntară a acestora. Cooperativele sunt deschise tuturor persoanelor care își exprimă intenția de a fi parte a acestor forme asociative și care îndeplinesc criteriile prevăzute de fiecare tip de societate cooperativă în parte. Prin acest principiu, cooperativele se definesc ca aparținând societății civile, fiind expresia libertății de asociere a cetățenilor. În situația în care statul tinde să își restrângă rolul în asigurarea bunăstării sociale, libertatea cetățenilor de a prelua sarcina bunăstării lor în propriile mâini e importantă.
- b. *Principiul controlului democratic:* Membrii cooperatori sunt implicați direct în stabilirea obiectivelor și în luarea deciziilor în cadrul societăților cooperative. În societățile cooperative de gradul I, deciziile sunt luate de membri pe baza principiului "un om, un vot", indiferent de câte părți sociale dețin aceștia; astfel se realizează o reprezentare egală a tuturor membrilor cooperatori în procesul de luare a deciziilor. Nicio altă instituție economică, de stat sau privată, nu respectă acest principiu. Acest principiu îi face pe membrii cooperăției să fie, într-o anumită măsură, stăpânii propriului lor destin.
- c. *Principiul participării economice a membrilor cooperatori:* Membrii cooperatori participă la realizarea activităților economice și la constituirea proprietății societății

cooperative. Implicarea membrilor în activitatea cooperativelor este, de cele mai multe ori, una completă. Aceștia au atât statutul de asociați, cât și de salariați ai organizației. Ceea ce diferențiază modelul de organizare al societăților cooperative de categoria societăților comerciale sunt constrângerile în distribuția profitului. Doar o parte din profitul realizat de societățile cooperative este distribuit membrilor, pe baza cotelor de participare a acestora, spre deosebire de situația societăților comerciale clasice.

- d. *Principiul autonomiei și al independenței societăților cooperative*: Autonomia societăților cooperative constituie una dintre trăsăturile definitorii ale acestor forme de asociere. Controlul exercitat de membrii cooperatori asupra proceselor de decizie înseamnă că nimeni în afară de membri nu poate decide asupra activității economice a cooperativa.
- e. *Principiul educării, instruirii și formării membrilor cooperatori*: Societățile cooperative asigură formarea profesională a membrilor, contribuind, totodată, și la informarea publicului larg cu privire la avantajele pe care le prezintă activitatea de tip cooperatist. Acest principiu nu se regăsește în definiția de mai sus, dar reprezintă totuși un element definitoriu important. Nicio altă organizație privată sau de stat, în afară de cele educaționale, nu vizează explicit educarea continuă a membrilor săi.
- f. *Principiul cooperării între societățile cooperative*: Societățile cooperative au adesea relații comerciale între ele și conlucrează în cadrul structurilor județene sau naționale la dezvoltarea sectorului cooperatist. Rolul uniunilor și federațiilor județene sau naționale este tocmai

acela de a facilita cooperarea între societățile cooperative prin facilitarea contactelor. Acest principiu este în mai mică măsură definitoriu pentru societățile cooperative, deoarece și în sectorul privat există organizații similare (de exemplu, organizațiile patronale). Cu toate acestea, semnificația practică a acestui principiu este foarte importantă, deoarece cooperările cu greu pot supraviețui în izolare unele de altele.

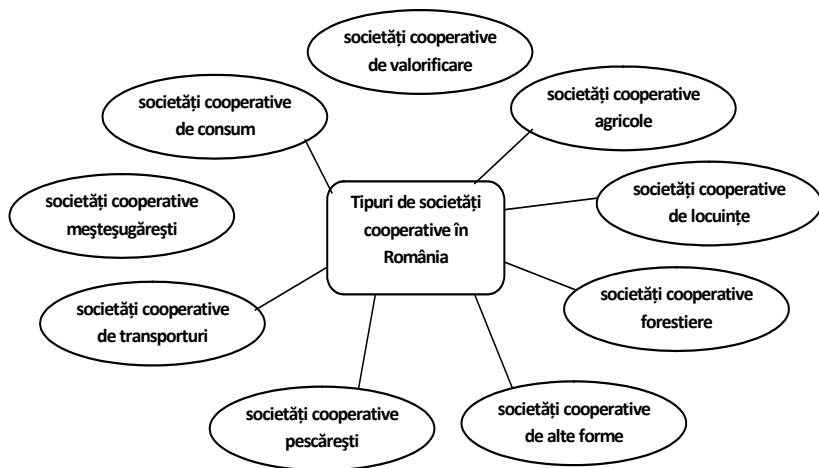
- g. *Principiul preocupării pentru comunitate*: Prin activitățile pe care le desfășoară, aflate în strânsă legătură cu comunitatea în cadrul căreia activează, societățile cooperative își aduc contribuția la dezvoltarea acesteia. Unele firme practică o formă asemănătoare de implicare în comunitate, și anume responsabilitatea socială a corporațiilor, adesea motivată de interesul corporațiilor în a-și îmbunătăți imaginea publică. Acest interes este însă definitoriu pentru cooperare, deoarece aceasta este interesată de creșterea solidarității sociale.

2.2. Formele de organizare ale societăților cooperative

Ca formă de organizare, societățile cooperative pot fi constituite exclusiv din persoane fizice. Acestea sunt numite societăți cooperative de gradul I. Dacă o societate cooperativă este compusă din alte cooperative și din persoane fizice, se numește societate cooperativă de gradul II. Societățile cooperative de gradul II sunt adesea reprezentate de uniuni sau federații cu reprezentare județeană sau națională a cooperativelor de gradul I.

Societățile cooperative pot avea mai multe forme, în funcție de obiectul lor de activitate (figura 1).

Figura 1 - Tipurile de societăți cooperative recunoscute în legislația din România

Sursa: *Legea nr. 1/2005.*

Acestor tipuri li se alătură cooperativele de credit, care au beneficiat de un regim juridic aparte. În prezent, sunt reglementate ca bănci cooperatiste. Cele mai multe dintre societățile cooperative din România sunt de tipul cooperativelor meșteșugărești sau de consum.

Legislația în vigoare prevede posibilitatea organizării de societăți cooperatiste pentru orice tip de activitate. În articolul 4 al legii se pre-

RECENT!

Un studiu realizat de curând indică existența a 885 de societăți cooperative meșteșugărești și a 1061 de cooperative de consum în România (MMFPS, 2010).

vede că se pot constitui societăți cooperatiste "de alte forme", dacă respectă prevederile Legii nr. 1/2005. În continuare, vom detalia formele de societăți cooperatiste menționate mai sus.

Societățile cooperative meșteșugărești reprezintă o formă de asociere a unor persoane fizice care desfășoară împreună activități de producție și comercializare a mărfurilor. Există și societăți cooperatiste meșteșugărești care prestează servicii. Aceste societăți cooperatiste se regăsesc cu precădere în mediul urban. Ele realizează activități variate, de cele mai multe ori în domeniul industriei ușoare, al întreținerii și reparării de utilaje sau al prestării de servicii.

Societățile cooperative de consum constituie asociații de persoane fizice ce au ca obiect de activitate comercializarea de produse către membri și către terți. Activitatea lor include și prestarea de servicii către membrii cooperatori. Cooperativele de consum se află în cele mai multe cazuri în localități rurale.

Societățile cooperative agricole sunt forme de asociere a persoanelor fizice cu scopul de a exploata în comun suprafețele agricole și de a utiliza în comun utilajele. Aceste cooperative realizează în comun și lucrări de îmbunătățire funciară sau valorifică produsele agricole. În momentul de față, la nivel național, sunt înregistrate un număr de doar 170 de cooperative agricole. Această situație este îngrijorătoare, având în vedere că structura de proprietate actuală din România ar avea multă nevoie de cooperative agricole. În prezent, exploatarea pământului este bazată pe microexploatați țărănești și nu poate deveni rentabilă decât prin asocierea micilor fermieri.

Societățile cooperative de valorificare reprezintă forme de asociere a persoanelor fizice cu scopul de a valorifica, prin distribuire directă, produsele proprii sau produsele achiziționate din diverse surse. În unele cazuri, produsele valorificate sunt prelucrate de către membri.

Societățile cooperative de locuințe constituie forme asociative ale persoanelor fizice cu scopul de a cumpăra, conserva, renova și administra locuințe pentru membri. Aceste cooperative pot reuni, așadar, activități complexe.

Societățile cooperative de transporturi reprezintă asociații ale persoanelor fizice ce au ca scop realizarea de activități de transport. Scopul este îmbunătățirea tehnică și economică a activităților de transport desfășurate de membrii cooperatori.

Societățile cooperative forestiere sunt forme de asociere a persoanelor fizice ce urmăresc amenajarea, întreținerea, regenerarea și exploatarea fondului forestier aflat în posesia membrilor.

Societățile cooperative pescărești reprezintă asociații ale persoanelor fizice ce au ca scop înființarea și exploatarea fermelor piscicole, precum și derularea de activități de pescuit, distribuție de produse piscicole și producție și reparație de utilaje.

Cooperativele de credit, numite și bănci cooperatiste, reprezintă instituții de credit ce s-au format prin asocierea voluntară a unor persoane fizice, cu scopul de a îndeplini nevoile economice, sociale și culturale ale membrilor. Activitatea cooperativelor de credit, spre deosebire de cazurile celorlalte forme de societăți cooperative, a fost statuată printr-un act normativ distinct (OUG nr. 99/2006). Activitatea de creditare este concentrată pe credite pe termen scurt și mediu pentru nevoile de consum și personale (reparații, vacanțe, studii) ale membrilor. Sumele împrumutate sunt de până la 20.000 lei. Aceste cooperatii acoperă o nișă de care marile bănci nu sunt interesate: oferirea de servicii financiare în mediul rural sau pentru nevoi personale de valoare redusă.

2.3. Distribuția societăților cooperative în România

Se pune întrebarea: care este însă distribuția pe județe a acestor societăți cooperative? Datele privind distribuția coope-

rativelor active arată importante diferențe teritoriale. Cele mai multe societăți cooperative sunt în județele Bacău (159), Constanța (110), Iași (85), Suceava (80) și Timiș (73). Județele cu cele mai puține cooperative sunt Giurgiu (16), Mehedinți (19), Gorj (27), Călărași (30) și Ialomița (33). Diferențele sunt mari, în Bacău existând aproape de 10 ori mai multe cooperative decât în Giurgiu. O prezentare detaliată a societăților cooperative de diverse tipuri se găsește în tabelul următor, unde sunt menționate primele cinci și ultimele cinci județe ca număr de cooperative.

Dacă ne referim la regiuni de dezvoltare în loc de județe, se constată diferențe mari și între cele opt regiuni de dezvoltare. Astfel, există un număr mai mare de societăți cooperative în Regiunile de dezvoltare Nord-Est și Vest decât în Regiunile Sud-Vest Oltenia și Sud Muntenia. Cele mai puține astfel de cooperării sunt în sudul celor două regiuni.

Pe forme de activitate, există, de asemenea, diferențe mari între județe. Cele mai multe societăți cooperatiste meșteșugărești sunt în județele Bacău (123), Constanța (69), Iași (51) și în municipiul București (55). În Ilfov este activă doar o singură cooperativă meșteșugărească de acest fel, în Giurgiu sunt înregistrate trei societăți cooperative meșteșugărești, iar în Călărași își desfășoară activitatea cinci.

Distribuția pe județe a cooperativelor de consum este mai echilibrată. Diferențele nu sunt așa de mari ca în cazul societăților cooperative meșteșugărești. Cele mai multe societăți cooperative de consum se înregistrează în Timiș (48), Suceava (48) și Harghita (47). Cele mai puține cooperative de consum sunt în județele Mehedinți (10), Gorj (10), Giurgiu (12) și municipiul București (4). Din puținele societăți cooperative agricole, un număr destul de ridicat înregistrează județele Constanța (19), Buzău (17), Olt (10) și Dolj (10). Bănci cooperatiste sau cooperative de credit există în 34 de județe, cele mai multe asemenea cooperative fiind în Botoșani (6).

<i>Județele cu cele mai multe și cu cele mai puține societăți cooperatiste (pe tipuri)</i>						
Județ	Societăți cooperatiste meșteșugărești	Societăți cooperatiste de consum	Societăți cooperatiste agricole	Alte tipuri de societăți cooperatiste	Bănci cooperatiste	Total
<i>Top 5 județe cu cele mai multe societăți cooperatiste</i>						
Bacău	123	32	2	0	2	159
Constanța	69	19	19	2	1	110
Iași	51	29	3	0	2	85
Suceava	25	48	6	0	1	80
Timiș	20	48	3	1	1	73
<i>Ultimele 5 județe cu cele mai puține societăți cooperatiste</i>						
Ialomița	8	19	6	0	0	33
Călărași	5	17	7	0	1	30
Gorj	14	10	2	0	1	27
Mehedinți	7	10	2	0	0	19
Giurgiu	3	12	1	0	0	16

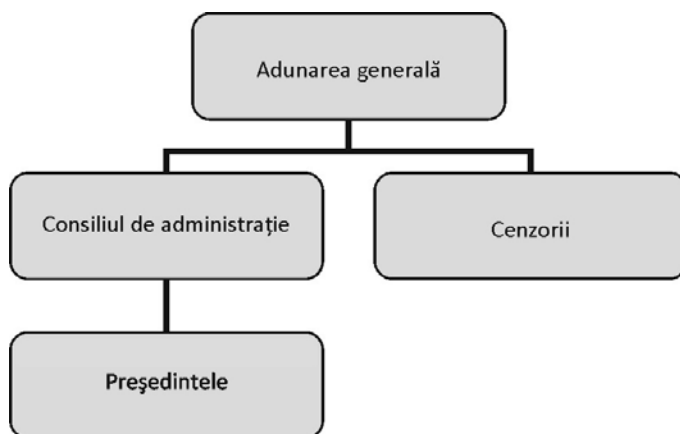
Sursă: MMFPS, 2010, *Raport de cercetare privind economia socială în România din perspectivă comparată* (http://www.mmuncii.ro/publ/imagemanager/images/file/Rapoarte-Studii/301210Raport%20de%20cercetare_ES.pdf).

2.4. Cum se pot înființa și cum sunt organizate cooperativele

Potrivit Legii nr. 1/2005, pentru constituirea unei societăți cooperative este necesară asocierea a cel puțin cinci membri. În baza unui act constitutiv (statut), aceștia definesc obiectul de activitate și specificul noii societăți cooperative.

Adunarea generală reprezintă forul de decizie suprem, compus din totalitatea membrilor cooperatori. Adunarea generală are rolul de a stabili obiectivele generale ale organizației. De administrarea cooperativelor se ocupă consiliul de administrație și președintele societății cooperative. Legislația prevede și posibilitatea existenței unei funcții opționale de director executiv. Consiliul de administrație, constituit dintr-un număr impar de membri, aleși prin vot de către adunarea generală, ia decizii și coordonează activitățile societății cooperative. Aceste decizii trebuie să fie în concordanță cu obiectivele stabilite de adunarea generală. Președintele societății cooperative are un rol activ în managementul societății cooperative, fiind și președintele consiliului de administrație. El este și cel mandatat să reprezinte organizația în relație cu partenerii comerciali, cu organizațiile la care este afiliată sau cu instituțiile publice. Organul de control al societății cooperative este reprezentat de cenzorii aleși de către adunarea generală. Principala atribuție a acestora vizează supervizarea activităților derulate de către organizație.

Figura 2 - Model general de organigramă a unei societăți cooperative

Calitatea de membru cooperator o poate deține orice persoană care a împlinit vârsta minimă de 16 ani (prevăzută de lege). Condiția este să adere la societatea cooperatistă prin achiziționarea de părți sociale și prin implicarea în activitățile organizației. Niciun membru nu poate deține mai mult de 20% din părțile sociale ale cooperativei. Conform Legii nr. 1/2005, cele mai importante dintre drepturile membrilor cooperatori sunt:

- să participe la adunările generale și să ia parte în mod direct la procesul de luare a deciziilor și de control în cadrul cooperativei;
- să aleagă și să fie ales;
- să beneficieze de facilitățile oferite de cooperative propriilor membri;
- să primească dividende, proporțional cu cota de participare la capitalul social;
- să solicite și să primească informații privind activitatea economico-financiară a societății cooperative;
- să solicite convocarea adunării generale extraordinare a membrilor cooperatori;
- să includă teme pe ordinea de zi a adunărilor generale;
- să se retragă din societatea cooperativă.

Aceste drepturi sunt foarte importante pentru a înțelege mai precis în ce constă caracterul atractiv al cooperațiilor în prezent. Un membru cooperator care se bucură de drepturile de mai sus se deosebește semnificativ de un angajat la unei firme private sau de un angajat la stat. Dată fiind funcția socială a cooperației, nu se pune problema ca un membru să fie concediat din motive de restructurare a organizației (ca în cazul firmelor private) sau de constrângeri bugetare (ca în cazul instituțiilor de stat). Aceste drepturi garantează, în interiorul cooperativei, libertatea de exprimare a cetățeanului și inserția lui într-o activitate economică productivă.

Societățile cooperative se pot afilia în structuri cu reprezentare județeană sau națională la care au acces entități de același tip. Exemplele cele mai cunoscute sunt formele de asociere la nivel național a societăților cooperative meșteșugărești (Uniunea Națională a Confederației Meșteșugărești din România - UCECOM) și a societăților cooperative de consum (Uniunea Națională a Cooperăției de Consum - CENTROCOOP).

☒ **ȘTIAȚI CĂ...**

- ✓ *Uniunea Națională a Cooperăției de Consum este forul național de reprezentare a intereselor societăților cooperative de consum în relație cu autoritățile publice sau locale și cu agenții economici. 1009 societăți cooperative de consum sunt afiliate la CENTROCOOP, astfel încât uniunea națională acoperă aproape în întregime cooperativele existente. Structura de conducere a CENTROCOOP este reprezentată de Congres. Acesta este format din membrii aleși prin vot și se întrunește o dată la patru ani. Consiliul Național este format din 49 de membri și asigură conducerea uniunii în intervalul dintre două congrese. Colegiul Uniunii Naționale este format din 11 membri și conduce activitatea curentă a uniunii, fiind practic organul executiv al CENTROCOOP, alături de președintele Uniunii Naționale.*
- ✓ *UCECOM a fost înființată în 1951, fiind reorganizată odată cu adoptarea Legii nr. 1/2005. Membrii UCECOM sunt, în cea mai mare parte, uniuni și asociații județene ale cooperativelor meșteșugărești. Principalele obiective ale UCECOM vizează reprezentarea intereselor celor peste 530 de cooperative meșteșugărești, ce reunesc peste 18.000 de membri. Organismele de conducere ale uniunii sunt Consiliul Național, compus din președinții uniunilor județene și ai cooperativelor afiliate, și Colegiul Director, format din 19 membri, cu rol în luarea deciziilor. La acestea se adaugă conducerea executivă compusă din președinte, vicepreședinte și secretar general.*

Capitolul 3

COOPERATIVELE ÎN EUROPA

3.1. Scurt istoric – primele cooperative în Europa

Cooperativa de consum din micul oraș englez Rochdale (înființată în 1844) este considerată a fi prima cooperativă modernă, care se baza doar pe propriii membri, fără ajutor din afară. A început ca o cooperativă de consum și a evoluat într-o cooperativă cu scopuri multiple, cu activitate socială și economică. Liderii cooperativei moderne din Anglia au fost **Robert Owen** (promotorul autosusținerii muncitorilor – consumatorii sugerându-le să

Imagine cu activități în cadrul cooperativei agricole Raiffeisen

Sursa: www.raiffeisencomunitati.ro

creeze asociații) și **William King** (care a susținut caracterul voluntar al cooperativei, dar și neutralitatea politică și religioasă a acestora), în Franța **Charles Fourier**, **Philip Bsan** (fondatorul primei cooperative de producție) și **Louis Blanc** (a propus înlocuirea competiției libere cu coproducția), în Germania **Victor Aimé Huber** (precursorul cooperativei de consum) și **Ferdinand Lassalle** (a susținut libertatea cooperativei și independența față de stat). În Germania se creează pentru prima dată cooperative de creditare pentru fermieri avându-l pe **Friedrich-Wilhelm Raiffeisen** ca inițiator (1864).

☒ **IMPORTANT!**

Principalele axe ale a politicii sociale a cooperativei

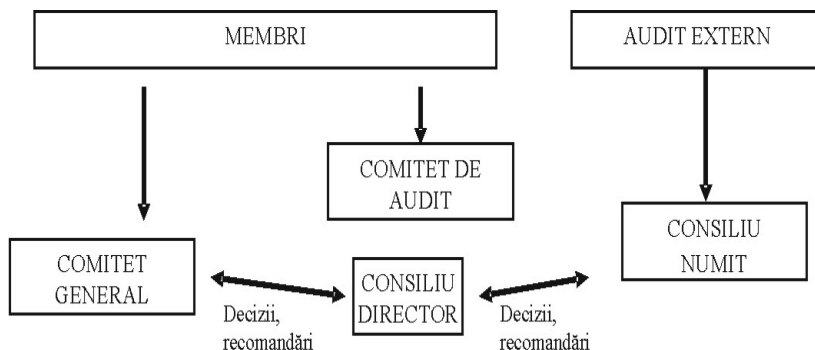
- a. **Dezvoltarea producției naționale:** întreprinderile cooperative contribuie la dezvoltarea economică națională. De exemplu, finanțarea agriculturii contribuie la creșterea producției agricole, la exportul produselor agricole, la îmbunătățirea balanței externe de plăți, reducerea șomajului, interferența cooperativei în sectorul consumului pentru a menține prețurile și, astfel, pentru a reduce nivelul inflației etc.
- b. **Redistribuirea venitului și a bunăstării generale:** în cadrul întreprinderilor cooperative, surplusurile sunt redistribuite membrilor, ca bani sau alte beneficii, în funcție de nivelul de cooperare. În același timp, întreprinderile cooperative penalizează tendințele de monopol care se dezvoltă pe piață chiar și în condiții de competiție liberă. Mai mult decât atât, cooperativele dețin mijloace financiare pentru a putea îndeplini necesitățile membrilor lor, fără diferențiere.
- c. **Dezvoltarea regională:** cooperativele se stabilesc local, cu scopul de a servi membrilor lor, sau își aleg locația în funcție de interesele financiare ale membrilor. Cooperativele sunt locale prin natura lor, caută oportunități de investiții în zona lor, și nu în altă zonă sau în străinătate. În mod consecvent, capitalul este investit în regiune și contribuie la dezvoltarea locală. O metaforă spune că societățile cooperative rurale sunt „plămânii economici și sociali”.
- d. **Promovarea de programe sociale:** societățile cooperative adoptă propuneri ale membrilor sau autorizează inițiative ale managerilor care au o natură înalt socială. Protecția mediului, dezvoltarea activităților culturale, susținerea sportului, cultivarea valorilor morale în cadrul noilor generații, susținerea persoanelor în vârstă, susținerea morală și economică a persoanelor dezavantajate etc. sunt câteva dintre regulile unei activități sociale în cadrul cooperativei.

Principiile care fundamentează organizarea și activitatea cooperative sunt: participarea voluntară și liberă, guvernarea democratică a membrilor, participarea financiară a membrilor, autonomia și independența, educația, instruirea și informarea practică, cooperarea între cooperative și interesul comunității (Kamenidis, 1996).

3.2. Modelul general de organizare a cooperative

Cooperativele sunt organizații democratice, toată puterea de conducere provenind de la membrii acestora, care au aceleași drepturi și obligații. Corpul de guvernare este adunarea generală, unde sunt eligibili pentru participare toți membrii. Fiecare membru are dreptul la un vot pentru alegerea membrilor din consiliul director. Membrii conducerii ar trebui să fie aleși în două faze succesive de repetare a votului. Dacă mandatul consiliului este de patru ani, jumătate dintre membri sunt aleși în primul an și jumătate în cel de al treilea. Aceasta ajută la crearea de consilii cu membri experimentați, care își pot împărtăși cunoștințele celor nou veniți, realizând reînnoirea continuă și rotația predării ștafetei administrației.

Figura 3 - Structura organizatorică a unei cooperative

Conducerea este controlată de o comisie de audit aleasă prin vot, care acționează ca un organism reprezentativ al adunării generale. Toate persoanele alese sunt revocabile oricând de către adunarea generală. Conducerea hotărăște pentru persoanele numite din cadrul managementului care nu sunt membri ai întreprinderii cooperative, ci profesioniști plătiți (manageri).

Managerii recomandă planuri de acțiune argumentate și documentate pentru consiliul ales, iar acesta le recomandă, la rândul lui, către adunarea generală. Aceasta din urmă ia deciziile. Acest ciclu poate fi repetat cu scopul de a îmbunătăți planul de acțiune. Raportările contabile sunt frecvente. De exemplu, directorul general ICA (Alianța Internațională a Cooperativelor) informează membrii cu privire la acțiunile sale la fiecare două luni, prin rapoarte pe web: www.ica.coop/directorpage.

Puterea de distribuire a surplusului aparține membrilor. Membrii distribuie surplusul pentru următoarele scopuri:

- a. pentru garantarea beneficiilor membrilor, care depind de tranzacțiile pe care le-au avut pe perioada anului financiar (între 65% și 75% din venit);
- b. pentru crearea unui fond de rezervă, astfel încât să dezvolte afacerea și să asigure funcționarea fără piedici a acesteia și a programelor sale de dezvoltare (între 25% și 35%);
- c. pentru promovarea altor activități acceptate de membri, cum ar fi susținerea acțiunilor caritabile, ca și a altor activități (până la 10% din surplusul mutual este dedicat scopurilor caritabile pentru membrii întregii societăți). Veniturile cooperativei provin din tranzacții cu nonmembri.

Pentru distribuția surplusului, se urmează o cale intermediară pentru a proteja interesele cooperativelor și pentru a nu penaliza

membrii. Interesul personal și cel public sunt puse în echilibru, conform principiilor internaționale ale cooperativei, împărțind în mod echitabil cei 60-75% din surplus către membrii săi, iar restul de 25-40% fiind destinat scopurilor comune.

Redistribuirea către membri se realizează în funcție de implicarea lor în activitatea cooperativei, nu în acord cu acțiunile pe care ei le dețin în companie. Aceasta este principala diferență dintre cooperative și întreprinderile din sectorul privat, care țin cont de capitalul de participare mai degrabă decât de muncă sau comerț. În societățile comerciale, cineva care deține 20% din companie primește 20% din profit.

Într-o cooperativă de producție, beneficiul obținut din distribuirea a 60-70% pentru membrii proprii poate fi mai mare decât un salariu. O parte din bani pot fi dați cooperativei ca împrumut cu dobândă mică. La ieșirea membrilor din cooperativă sau în momentul pensionării, întregul capital, inclusiv dobânda, este atribuit beneficiarului.

Banii împrumutați către cooperativă de către membrii săi, împreună cu restul de 25-40% ca resursă comună, sunt dedicați scopurilor comune pentru funcționarea sau dezvoltarea cooperativei, dar și pentru alte activități.

☒ ȘTIAȚI CĂ...

Dobânzile mici pentru împrumuturi sunt oferite pentru achiziționarea unui sediu sau pentru protejarea capitalului muncitorilor în cadrul cooperativelor de consum. Cooperativele, cu excepția propriilor lor fonduri, împrumută ieftin de la membrii lor, astfel încât pot oferi împrumuturi cu dobânzi mici.

Ca întreprindere, cooperativa ar trebui să investească și să dezvolte noi activități. Aceasta are nevoie, așadar, de fonduri, iar autofinanțarea este preferată împrumuturilor. O parte a surplusului comun, în concordanță cu legislația cooperativei internaționale, este dedicată scopurilor publice pentru membrii săi sau pentru întreaga comunitate.

3.3. Mediul instituțional al cooperativelor în Uniunea Europeană

Componente ale mediului instituțional european

Interesul Uniunii Europene pentru cooperative a urmat un progres lent, dar evolutiv. Tratatul de la Roma (1957) se referă la cooperative în articolul 58. O distincție a specificului cooperativeilor este întâlnită pentru prima dată în Regulamentul nr. 26/1962.

După dovada oferită de Proiectul Mansholt, în 1968, pentru necesitatea acțiunii colective a producătorilor agricoli pentru creșterea puterii lor de negociere, Comunitatea Europeană a recunoscut importanța și a promovat activități colective ale fiecărei forme legale, nu numai pe cele ale cooperativei, din 1971. Grupurilor productive care au fost încurajate, începând cu acest an, li s-au dat aceleași oportunități de recunoaștere pentru diferite forme de acțiuni colective care au existat în diferite țări, nu numai pentru cooperative.

Parlamentul European, prin Decizia din 13 aprilie 1983, a subliniat importanța cooperativelor pentru Europa și a invitat Comisia să examineze măsurile pentru dezvoltarea întreprinderilor cooperative. Prin decizia din 16.05.1983, Uniunile Cooperative Europene sunt recunoscute ca parteneri egali în cadrul instituțiilor comunității (Kintis, 2004, p. 50).

☒ **IMPORTANT!**

În perioada anilor '80 au fost prezentate trei rapoarte în cadrul Parlamentului European, care s-au transformat în decizii și care sunt de o importanță deosebită pentru cooperative:

- *Raportul K – H MIHR, numit “Mișcarea cooperativă din cadrul Comunității Europene”, realizat de Comisia pentru Afaceri Economice și Monetare, care a subliniat rolul cooperativelor și a arătat că este în interesul comunității să încurajeze forma de activitate cooperativă;*
- *Raportul lui P. Avgherinos, “Contribuția cooperativelor la dezvoltarea regională”, pentru Comisia Politicii Regionale și a Planificării, care a subliniat importanța cooperativelor în dezvoltarea regiunilor sărace;*
- *Raportul lui R. Trivelli, denumit “Cooperativele și mișcările cooperative din cadrul politicii de dezvoltare”, pentru Comisia de Dezvoltare și Cooperare.*

Comisia Europeană s-a confruntat cu problema susținerii financiare și a informării cooperativelor și a altor întreprinderi ale economiei sociale și a susținut pentru prima dată crearea ARIES (Rețeaua Europeană de Informare pentru cooperative de asigurări mutuale și alte organizații nonprofit) și stabilirea SOFI-CATRA (o companie europeană de investiții pentru echitatea cooperativelor și a altor întreprinderi ale economie socială). Mai mult decât atât, s-a stabilit o Comisie pentru Promovarea și Dezvoltarea Cooperativelor (COPAC) la care au participat și SUA.

Grupurile de producție

La începutul anilor '60 a apărut conceptul de “grupuri de producție”, care a fost aplicat de atunci în Franța și Germania.

Fermierii se asociau pentru realizarea unui produs într-o cantitate limitată și la un nivel de calitate superior și aveau dreptul la susținere financiară.

În 1978, a fost adoptat un Regulament special (nr. 1360/78) “referitor la grupurile de producție și asocierile lor, cu scopul de a asista procesul de aprovizionare cu produse agricole în regiunile vizate sau cu produse care prezentau diferite probleme”. Acesta a fost înlocuit mai târziu de Regulamentul nr. 952/1997, “referitor la grupurile de producție și asocierile lor”, care a funcționat până în mai 1999, fiind înlocuit de Regulamentul nr. 1257/1999.

Grupurile de producție, având personalitate legală, dețin o mare putere de negociere și pot influența prețurile de consum.

În Grecia, entitățile legale care pot fi recunoscute ca grupuri de producție sunt organizațiile rurale cooperative și companiile comerciale legislative (SA, Ltd, LP, GP). Condițiile pentru atestare sunt menționate în Decretul prezidențial nr. 36/86 (Official gazette nr. 12/13-2-1986), în articolele 6 și 7 ale Decretului prezidențial nr. 614/1981 (OG nr. 155A/19-6-1981).

În funcție de produse, grupurile de producție preiau obligații și roluri și pot avea rol stimulator dacă dețin anumite calități recunoscute de comunitate. Astăzi, în Grecia, un număr mare de grupuri de producție funcționează în domeniul diferitelor produse: ulei, tutun, bumbac, cereale, vegetale, lapte, miere, vin, nuci, pește etc.

Grupurile de producție, cu scopul de a funcționa în concordanță cu Regulamentele UE și de a obține beneficii economice, trebuie recunoscute de statele membre al Uniunii Europene (de ex., Comisia Tripartită a Asociațiilor de Apicultori).

Comunitatea Europeană a utilizat termenul de “grup de producție” cu scopul de a include nu doar cooperativele, ci și orice tip de activitate colectivă a fermierilor cu alte forme legale (cum ar fi companii și/sau asociații fără personalitate juridică). UE s-a orientat prin intermediul grupurilor de producție, către controlul producției și al aprovizionării cu produse agricole, controlul calității, consolidarea naturii comerciale a producției care satisface consumatorul european și concurează cu produsele agricole importate din America Latină, Africa de Nord, Asia (Emmanuel, 1998, p. 159).

Cooperativele pot fi recunoscute ca grupuri de producție atât timp cât statutele lor îndeplinesc condițiile necesare pentru a se încadra în categoria grupurilor de producție, iar formele legale ale organizațiilor de producție nu au reprezentat un factor de limitare. În mod special, grupul de producție trebuie să stabilească și să implementeze reguli comune pentru producție și pentru prezentarea pe piață a produselor, să ofere dovada unei activități economice relevante, să nu dețină o poziție dominantă în cadrul pieței comune și să excludă orice discriminare contrară activității pieței comune. Membrii își asumă faptul că vor rămâne în cadrul grupului pentru cel puțin trei ani și că vor aduce pe piață întreaga lor producție (Papageorgiu, 2005, p. 224).

Instituția cooperativei este dezvoltată ca formă legală în ceea ce privește activitățile sale și oferă producătorilor multe oportunități bazate pe conceptul de cooperare. Prin recunoașterea cooperativei ca grup de producție, niciuna dintre aspirațiile sale nu sunt limitate. Introducerea numărului minim de participanți sau a minimumului de cantități drept condiții pentru a putea fi recunoscute împiedică recunoașterea automată și imediată a oricărei cooperative interesate ca grup de producție (Papageorgiu, 2005, p. 225).

Cooperativele agricole în cadrul noii clase sociale și economice a UE

În cadrul Uniunii Europene, producătorii sunt membri ai uneia sau mai multor cooperative și, în mai mult de 50% dintre cazuri, comerțul în cadrul sectorului agricol se realizează prin intermediul cooperativelor. Cooperativele au contribuit la un management mai bun al pieței în contextul politicii comune agricole și al conservării familiilor de fermieri.

În domeniul alimentar și al agriculturii, integrarea economică progresează prin fuziuni și preluări de companii, având ca protagoniști firme cu capital privat, competitori ai cooperativelor rurale. Mișcarea cooperativelor agricole trebuie să se îndrepte în direcții compatibile cu natura cooperativelor: de exemplu, întreprinderile cooperative europene multinaționale cu activități economice interdependente. Nevoia de adaptare a cooperativelor agricole, într-o economie și un mediu social în schimbare, necesită formularea și implementarea specializărilor și a strategiilor de colaborare (Kasavetis, 2005).

3.4. Istoria cooperativelor din Grecia

Dezvoltarea capitalismului în Grecia s-a produs foarte lent, iar mișcarea cooperativă a apărut și ea cu întârziere. În această țară, este cunoscut faptul că începutul organizării cooperatiste a avut loc în anii 1900, odată cu stabilirea Asociației Agricole din Almyros. Această primă cooperativă modernă a fost fondată ca un club, deoarece nu exista nicio legislație a cooperativelor la acea vreme. Activitatea cooperativei din Almyros a fost de mare importanță în acel moment. Începând cu oferirea de împrumuturi membrilor proprii, și-a procurat în 1910 propria batoză, dând un exemplu pozitiv și pentru înființarea altor cooperative. În următorii ani, alte cooperative au fost înființate în câteva sate

grecești, cum ar fi Gerli în Larissa, Thessaly, Farsala și Mesenikolas în Karditsa, Politika în Evia, Amaliada, Argos și Moukli în Peloponez etc. În cele ce urmează, vom analiza dezvoltarea cooperativelor agricole.

După 1923, au fost create condiții favorabile pentru dezvoltarea mișcării agricole cooperative în Grecia. Reforma agrară din 1923-1937 a creat condițiile de bază atât pentru stabilirea a mii de noi cooperative agricole, cât și pentru dezvoltarea activităților lor. Cea mai amplă dezvoltare a cooperativelor din acea perioadă a avut loc în regiunile din Macedonia, Peloponez, Sterea și Creta.

Organizațiile cooperative reprezintă esența economiei sociale. Astăzi, organizațiile care promovează economia socială s-au specializat cu scopul de a susține mai eficient antreprenoriatul și distribuirea beneficiilor între membrii grupurilor sociale vulnerabile și apoi în întreaga societate.

Evoluția istorică a cooperativelor din Grecia

Așa cum am văzut, mișcarea agricolă cooperativă a început în 1900, odată cu fondarea cooperativei agricole din Almyros. Creșterea numărului de cooperative a fost rapidă. Până în 1913 s-au înființat 87 de cooperative, iar în anul 1915, când a fost publicată Legea nr. 602 „a cooperativelor”, numărul lor ajunsese la 1528. În ciuda existenței acestei legi, în acele timpuri, nu erau condiții adecvate pentru dezvoltarea cooperativelor. Activitatea lor între 1915 și 1922 a fost limitată îndeosebi la creditare. Ele promovau activitatea membrilor acestora, oferind împrumuturi de la Banca Națională cu cea mai mică dobândă și în condiții mult mai favorabile decât cele pe care și le-ar fi putut asigura fiecare membru separat. O excepție a fost cooperativa din Almyros, care oferea servicii de treierat cu utilajele procurate.

☒ **ȘTIAȚI CĂ...**

În Grecia au existat însă și forme mai vechi de cooperative. De exemplu, în 1780 a fost fondată cooperativa din Ampelakia, în Thessaly, pe care mulți o consideră prima cooperativă din lume. Aceasta a dezvoltat o activitate socială remarcabilă. Fabricile de țesături din Ampelakia lucrau intens, iar muncitorii locuiau toți în incinta fabricii. Țesăturile colorate erau vândute pentru export. Distribuirea profiturilor era făcută de un comitet de conducere a cooperativei. Acesta era format din cinci membri care erau aleși pentru un termen de trei ani. Activitatea era controlată de doisprezece membri ai comisiei de audit, care efectua controale regulate la fiecare trei luni și un audit general la sfârșitul anului, prezentându-și raportul la Adunarea Generală.

După 1914, a avut loc o dezvoltare viguroasă a cooperativelor în Grecia. Într-adevăr, în 1922, numărul cooperativelor ajunsese la 1.815, ceea ce înseamnă că, după adoptarea Legii nr. 602/1914, rata anuală de creștere a numărului cooperativelor a depășit numărul de 200. În 1923, sub presiunile clasei rurale privind problema pământului și problema urgentă de reabilitare a refugiaților, a început exproprierea odată cu Guvernul lui Plastiras. O suprafață totală de pământ de 18.129.263 ha a fost distribuită unui număr de 300.000 de proprietari individuali. Numai pe perioada celor trei ani 1923-1926, au fost înființate 2.018 cooperative agricole, ajungând în 1931 la un număr de 3.347 de cooperative funcționale și 85 de asociații regionale. În 1936, erau 3.967 de cooperative operaționale, din care 79% erau în special de creditare (Abdelidis, 1986, p. 51).

Un factor important pentru dezvoltarea de la început a cooperativelor a fost înființarea Băncii Agricole a Greciei în 1929

(N. 4649/1929) de către guvernul lui El. Venizelos. Producția agricolă a crescut semnificativ. În 1935, în urma unei decizii a Ministerului Agriculturii, a fost fondată Confederația Panelenică a Uniunilor Agricole Cooperative, cu sediul la Atena.

În perioada ocupației germane, cooperativele s-au dovedit capabile să aibă activitate economică și socială. S-au făcut eforturi intense de a crește producția și de a asigura aprovizionarea armatei și a civililor, în ciuda intervenției anticooperative a regimului dictatorial. După cel de al Doilea Război Mondial, mișcarea cooperatistă a trecut prin mai multe crize datorate tensiunilor naționale, dar și-a refăcut forțele treptat și a urmat o tendință crescătoare. Numărul cooperativelor a crescut, iar atât echipamentul tehnic productiv, cât și facilitățile cooperativelor s-au îmbunătățit. Activitățile de producție și industriale s-au dezvoltat, de asemenea, în sectoarele de procesare a laptelui, producerea brânzei, vinărie, procesarea măslinelor etc. În același timp, au fost create organizații cooperative centrale cu obligația de a susține producția și de a distribui produsele agricole.

Organizații mari cooperative (consorții, companii etc.) au intrat ferm în procesarea și desfacerea produselor agricole, cum ar fi Asociațiile Cooperative Centrale pentru administrarea semințelor, SITIKI pentru comerțul cu grâne, VAMVAKOYRGIKI pentru desfacerea pe piață a uleiului de măsline, SEKAP SA pentru procesarea fructelor și legumelor etc. În anul 1990, existau aproximativ 7.000 de organizații agricole rurale cu 850.000 de membri pe tot cuprinsul Greciei.

Cooperativele agricole sunt împărțite în cooperative de producție, aprovizionare și vânzări de produse agricole și alte câteva. Tipul și mărimea activităților economice ale cooperativelor sunt direct legate de tipul și mărimea lor. Astfel, dacă o cooperativă agricolă este comercială, atunci activitatea constă din

cooperarea dintre producători-membri, ambalare, distribuție și vânzări. Aprovizionarea cu resurse agricole (fertilizatori, pesticide, semințe, hrană animală etc.) de la producători locali, importatori sau vânzători angro și distribuirea lor către producătorii agricoli la prețuri mai mici contribuie la creșterea și îmbunătățirea producției agricole, cu costuri mai mici, în felul acesta crescând veniturile producătorilor.

Deși principala instituție agricolă de creditare din Grecia este Banca Agricolă a Greciei (ABG), organizațiile agricole cooperative au acces la capitalul de creditare rural al ABG ca ramuri locale. Operațiunile de creditare constituie una dintre activitățile de bază și una dintre sursele principale de câștig.

Mai mult decât atât, asociațiile cooperative agricole au început de timpuriu să practice activitățile de industrializare, creând noi industrii agricole moderne pentru majoritatea ramurilor din întreaga țară. Acestea includ fabrici de procesare a fructelor și legumelor, a brânzei și a laptelui. Activitățile comerciale sunt coordonate în mod deosebit de organizații ale cooperativelor de gradul trei și patru și, mai mult de atât, la unele produse, cum ar fi piersicile, caisele, citricele, uleiul de masline etc., se transportă în alte regiuni o cantitate semnificativă din producția națională totală. Un rol important este jucat de organizațiile cooperative agricole în exportul de produse agricole de bază, contribuind astfel la dezvoltarea economică a țării. La fel de importantă este prezența lor în cadrul serviciului de asigurări.

Cooperativele, prin activitățile economice pe care le îndeplinesc, nu oferă numai beneficii economice, ci și beneficii de natură culturală și socială pentru membrii lor și pentru întreaga societate. Aceste activități constituie diferența esențială dintre cooperative și alte tipuri de organizații. Această temă va fi reluată într-un capitol următor.

Principalele beneficii economice ale cooperativelor sunt: îmbunătățirea calității produselor agricole, creșterea cantității vânzărilor produselor agricole, valorile mai mari ale produselor agricole create de membrii-producători, prețurile mici de vânzare cu amănuntul, prețurile mici pentru proviziile agricole, creșterea veniturilor producătorilor, distribuirea surplusului către membri și creșterea numărului angajaților din cadrul aceleiași familii.

☒ **IMPORTANT!**

Principalele beneficii economice ale cooperativelor sunt:

- *îmbunătățirea calității produselor agricole;*
- *creșterea cantității vânzărilor de produse agricole;*
- *valorile mai mari ale produselor agricole create de membrii-producători;*
- *prețurile mici de vânzare cu amănuntul;*
- *prețurile mici pentru insecticide, fertilizatori etc.;*
- *creșterea veniturilor producătorilor, distribuirea surplusului către membri și creșterea numărului angajaților din cadrul aceleiași familii.*

Activitatea cooperativelor se caracterizează prin echilibrul dintre activitățile economice și cele sociale și culturale. Din acest motiv, este important de subliniat în egală măsură rolul social și cultural pe care îl joacă cooperativele.

Structura cooperativelor include atât asocierea persoanelor fizice în cooperativele de gradul întâi, cât și asocierea cooperativelor de gradul întâi, al doilea și al treilea.

Fermierii sunt asociați în **cooperative de gradul întâi**. Cooperativele agricole de gradul întâi sunt organizate la nivel de sat sau de oraș. În funcție de activitatea lor, ele sunt împărțite în:

- furnizori (furnizarea de îngrășăminte, pesticide sau hrană pentru animale etc. către membrii fermieri);
- producători (vinărie, viticultură, cultura solului, uleiul de măsline, brânză etc.);
- creditare (oferirea de împrumuturi, de ex., prin sucursalele ABG, pentru activități agricole);
- cooperative manufacturiere;
- cooperative comerciale;
- cooperative cu scopuri multiple.

Numărul total al cooperativelor a fost de aproximativ 6500 în 2003, iar numărul mediu de membri pe cooperativă de 112 fermieri.

În cadrul cooperativelor de gradul II se află Asociațiile Cooperativelor Agricole și Consorțiul Organizațiilor Cooperative Agricole. Cooperativele de gradul al doilea au ca arie de acoperire ținutul din care provin membrii lor și sunt angajate în aprovizionarea cu produse agricole și operațiuni de creditare. Acestea au fost create cu scopul de a prelua activități mai ample, de a coordona și a îmbunătăți eficiența mișcării cooperativelor de gradul I. Ele au și abilitatea să influențeze piețele de produse agricole și să ofere servicii importante pentru cooperativele de gradul întâi în sectoarele de procesare și desfacere a produselor agricole. Cele 6500 de cooperative de gradul întâi formează 117 asociații ale cooperativelor în Grecia.

La un nivel superior se află cooperativele de gradul trei, care sunt Asociațiile Cooperative Centrale (îndeosebi la nivel național, prescurtate ACO). Ele au fost create din nevoia de coordonare impusă de factorii geografici și de cerințele pieței, în cadrul procesării și prezentării pe piață a produselor agricole. Pentru a intensifica poziția competitivă a ACO pe piață, odată cu acumularea capitalului, mărimea lor crește și astfel ele realizează

așa-numitele economii de scară, adică cumpără aceleași produse la prețuri mai mici și reduc prețul final către consumator.

☒ IMPORTANT!

Cele mai importante beneficii sociale și culturale ale cooperativelor sunt:

- *achiziționarea de produse de către toți membrii producători;*
- *achiziționarea totală și neselectivă a produselor;*
- *prețurile corecte;*
- *tratamentul egal al membrilor;*
- *producerea și aprovizionarea cu produse pure și curate;*
- *distribuția mult mai echitabilă a venitului național între cetățeni;*
- *consolidarea situației economice a persoanelor bolnave și a persoanelor sărace;*
- *disponibilitatea continuă și calitatea garantată a produselor;*
- *educația pentru toți membrii lor, prin seminarii, conferințe și programe de instruire;*
- *protecția mediului;*
- *menținerea curățeniei la locul de activitate;*
- *oferirea de burse pentru copiii membrilor cooperatori;*
- *promovarea produselor grecești de către cooperativele rurale.*

ACO de gradul trei administrează de obicei activitatea cooperativelor din întreaga regiune. Aria lor de activitate și localizarea sediilor sunt stabilite în cadrul statutului, fiind active în aprovizionarea cu produse agricole, în procesarea și în punerea pe piață a produselor agricole pentru membrii lor.

În cazurile în care se cere de către economia de piață, asociațiile cooperative creează societăți pe acțiuni sau cu

răspundere limitată. În cadrul acestora, majoritatea capitalului aparține organizațiilor cooperative sau companiilor, însă operează în concordanță cu legile aferente statutului lor de SA sau SRL.

În vârful piramidei se află Confederația Panelenică a Uniunilor Cooperativelor Agricole, care este o cooperativă de gradul patru. Aceasta este o organizație ideologică și de coordonare a ACO și nu are autoritate comercială. Este formată din toate asociațiile cooperativelor agricole, iar aria sa de activitate este întregul teritoriu grecesc. Legea nr. 2810/2000 oferă asociațiilor centrale, consorțiilor și companiilor cooperative posibilitatea să se înregistreze ca membri ai acesteia. Astăzi, membrii săi sunt în număr de 746.812 fermieri din toate zonele țării, aparținând unui număr de 6.350 de organizații de gradul întâi, 114 asociații cooperative și 25 de organizații cooperative agricole care operează ca organizații cooperative centrale, consorții ale cooperativelor agricole și companii cooperative.

☒ ȘTIATI CĂ...

Confederația Panelenică a Uniunii Cooperativelor Agricole:

- *negociază și încheie contractele colective de muncă legate de organizațiile agricole cooperative și de companiile cooperative de la fiecare nivel;*
- *oferă coordonare administrativă și legală, școlarizare și educație profesională;*
- *formulează opinii pe diferite teme;*
- *este coordonată de adunarea generală, compusă din reprezentanți ai membrilor săi;*
- *politica confederației este implementată și aplicată de către consiliul director și de directorul general.*

Prin urmare, acesta este corpul coordonator al organizațiilor cooperative agricole din Grecia. Confederația reprezintă mișcarea cooperativă a țării în plan intern și extern și supraveghează coordonarea cu principiile cooperativei, precum și dezvoltarea conceptului cooperativ. La nivel internațional, aceasta participă la organizații cum ar fi Asociația Internațională Cooperativă, Federația Internațională a Fermierilor și Producătorilor, Confederația Europeană Agricolă și, din ianuarie 1981, a devenit membru cu drepturi depline al COPA31 (Comisia Organizațiilor Profesionale ale Fermierilor din Uniunea Europeană) și COGECA32 (Comisia Generală a Cooperării Agricole a Uniunii Europene).

Prin această clasificare, legea tinde să faciliteze cooperarea între cooperativele rurale și să coordoneze dezvoltarea acestora. Prin stabilirea organizațiilor cooperative de grad superior, se urmărește concentrarea forței organizațiilor cooperative. În acest fel, se obțin avantajele organizațiilor de mari dimensiuni. În Grecia există un număr mare de cooperative mici, fiind necesar să fie concentrate în grupuri de cooperatori. Fuzionarea se realizează atunci când este oportună înființarea unei noi cooperative.

Doar prin crearea de unități la scară mare, companiile cooperative sunt capabile să supraviețuiască. Doar având dimensiuni mari, cooperativele agricole pot fi eficiente și competitive. Două sau mai multe organizații cooperative pot fuziona fie cu crearea unei noi organizații cooperative, fie prin absorbția uneia sau mai multor organizații cooperative existente într-o alta care funcționează deja.

Pentru fuzionare sunt necesare:

- a) o decizie a adunării generale a fiecăreia dintre cooperativele care vor fuziona;

- b) publicarea deciziei menționate în ziarul oficial al Prefecturii;
- c) înființarea unei comisii de experți pentru urmărirea realizării scopurilor asociațiilor cooperative agricole;
- d) convocarea membrilor organizațiilor cooperative într-o adunare generală comună;
- e) adoptarea statutului și înregistrarea acestuia în cadrul registrului cooperativelor agricole.

*Noul cadru instituțional de operare
al întreprinderilor sociale: întreprinderea
cooperativă socială*

S-a stabilit o nouă formă de întreprindere socială care poate fi susținută prin resursele Fondului Social European și operează după următoarele principii de bază:

- libera participare;
- administrarea democratică: "o persoană, un vot";
- distribuire corectă (limitată) a profiturilor și accentul pus pe investiția lor;
- indivizibilitate totală sau parțială a capitalului;
- independența față de structurile statului.

Este esențială, de asemenea, recunoașterea actorilor economici prezenți, cu specificarea că ei sunt furnizorii de servicii și bunuri ai societății, fără să urmărească îndeosebi profitul, cum sunt: cooperativele, organizațiile nonguvernamentale, asociațiile, fundațiile, organizațiile voluntare, atelierile productive protejate etc.

Forme ale întreprinderilor cooperative sociale

Împărțirea întreprinderilor cooperative sociale în conformitate cu scopul lor specific cuprinde următoarele obiective:

- integrare socială;
- asistență socială;
- scop colectiv.

Înființarea întreprinderii cooperative sociale are loc prin implicarea a cel puțin șapte membri pentru scopul integrării și cinci membri pentru asistență socială și pentru scopul colectiv.

Managementul resurselor umane utilizează, de asemenea, distribuirea surplusului și a câștigurilor. Membrii întreprinderii cooperative sociale pot fi, de asemenea, angajați, având drepturile și obligațiile prevăzute de legislația muncii. În cadrul întreprinderilor sociale economice pentru integrare, angajații ar trebui să provină într-o proporție de cel puțin 40% din cadrul grupurilor vulnerabile.

Beneficiile întreprinderilor cooperative sociale nu sunt distribuite membrilor săi, ci doar angajaților:

- o rată de 5% pentru formarea rezervei;
- o rată de 60% pentru activitățile companiei și crearea de noi locuri de muncă;
- o rată de 35% este distribuită angajaților companiei, ca motivație a productivității.

Cooperativele sociale cu răspundere limitată (SRL)

Aceasta a reprezentat forma incipientă a întreprinderilor cooperative sociale. Necesitatea existenței lor a început să se facă simțită la începutul anilor '90, când primele asociații de acest fel

au început să funcționeze în mod informal în Grecia. Câțiva ani mai târziu, în 1999, o decizie a Parlamentului grec a promulgat prima lege (2716/99) care a "legalizat" aceste cooperative, cu ambiția de a le consolida, oferindu-le certitudinea legală. În 2004 a fost creată o rețea de formare și operare a societăților cooperative cu răspundere limitată.

Societățile cooperative cu răspundere limitată sunt entități legale private, cu răspundere limitată a membrilor săi, funcționând ca unități de sănătate mentală. Dezvoltarea și supravegherea lor revin Ministerului Sănătății. Societățile cooperative cu răspundere limitată sunt o formă specială de cooperative, fiind simultan unități productive, comerciale și unități ale sănătății mentale, care au drept scop atât integrarea socială și economică, cât și integrarea vocațională a persoanelor cu probleme psihosociale. Obiectivul-cheie este integrarea lor socială, economică și comercială în cadrul structurii societății.

Membrii cooperativelor sociale cu răspundere limitată pot fi grupați în trei categorii de bază:

- persoane cu probleme psihice cu vârsta minimă de 15 ani, într-o proporție de cel mult 35%;
- specialiști în sănătate mentală, angajați în cadrul sectorului sănătății mentale și persoane oficiale, într-o proporție de cel mult 45%;
- persoane juridice coordonate de legea publică sau privată sau alte persoane fizice, într-o proporție de până la 20%, conform statisticilor relevante ale statutului cooperativei sociale cu răspundere limitată.

Persoanele cu probleme psihologice pot fi angajate în cadrul cooperativelor sociale cu răspundere limitată, fiind remunerate

conform productivității lor sau timpului de lucru îndeplinit. Remunerarea muncii lor în cadrul cooperativelor se adaugă la beneficiile sau la pensiile pe care le primesc. Dacă unele dintre ele nu au asigurare socială, atunci cooperativa se angajează să le asigure în cadrul autorității pentru sănătate corespunzătoare. Membrii cooperativelor sociale cu răspundere limitată nu sunt obligați să muncească pentru aceasta și, viceversa, angajații nu sunt obligați să fie membri ai cooperativei.

Persoanele responsabile statutar cu administrarea unei cooperative sociale cu răspundere limitată sunt:

- *Adunarea generală*. Este forul suprem al cooperativelor sociale cu răspundere limitată, responsabil pentru controlul și supravegherea tuturor instituțiilor cooperativei. În cadrul adunării generale participă și votează toți membrii în persoană. Adunarea generală decide atât pentru problemele interne ale cooperativei sociale cu răspundere limitată, cât și pentru participarea lor în cadrul diferitelor programe și în cadrul instituțiilor relevante interguvernamentale.
- *Consiliul director*. Acesta este un consiliu mic și flexibil, ales de adunarea generală. Rolul acestuia este să controleze acțiunile conducerii și să ducă la îndeplinire deciziile adunării generale.

Cu excepția capitalului din cadrul serviciilor rurale, cooperativele sociale cu răspundere limitată pot obține resurse prin:

- garanții de la bugetul public general sau de la programul de investiții publice, exclusiv pentru proiectele cofinanțate de UE sau de organizațiile internaționale;
- organizații naționale, organizații internaționale, programe de dezvoltare și proiecte de investiții;
- moșteniri și donații;

- activitățile cooperativelor sociale cu răspundere limitată;
- capitalizarea realizărilor lor.

Restructurarea organizațiilor rurale

În contextul restructurării sectorului rural și al reorganizării instituționale necesare pentru revigorarea și promovarea agriculturii și a mișcării cooperative, noua schemă inițiată prevede următoarele forme de organizare:

- Organizațiile cooperative agricole (ACO). Sunt forme de cooperativă de gradul I, alegerea consiliului de administrație de face prin vot universal, iar capitalul subscris este de 6000 de euro.
- Cooperativele întreprinderi agricole (AEC). Vor avea forma unei companii cu răspundere limitată (SA sau SRL) și vor lucra independent de cooperative.
- Grupurile de producție (PG). Vor funcționa cu respectarea legilor și prevederilor UE, independent de forma lor legală. Aceste trei categorii de organizații menționate mai sus sunt înregistrate în cadrul Registrului Național al Organizațiilor Agricole Colective și sunt recunoscute în cadrul relației lor cu statul (cum ar fi programele de investiții, de susținere, prime etc.). Bazându-se pe criteriile specifice stabilite de organizații, vor fi menționate în Registru ca active sau inactive.

Toate organizațiile vor fi evaluate pe o bază anuală. ACO-urile inactive pe o perioadă de doi ani consecutivi vor fi forțate să lichideze și vor fi șterse din Registru. Toate organizațiile operaționale de astăzi trebuie ca, într-o perioadă de trei luni de la publicarea legii, să întocmească documentațiile cerute pentru înregistrarea lor în cadrul Registrului. Cele inițial înregistrate ca

inactive, în cazul în care nu fuzionează cu ACO-uri active până pe data de 31/12/2011, vor fi fortați să lichideze.

Uniunea Panelenică a Organizațiilor Colective Agricole este creată în locul organizației naționale care reprezintă cooperative de gradul trei. Noua organizație este aleasă de organizații ale tuturor celor trei parteneri care participă la Registru. Alegerile pentru membrii Consiliului General se realizează pentru fiecare regiune autogovernată, prin votul universal al tuturor producătorilor care sunt membri ai organizațiilor colective agricole din regiune.

Capitolul 4

ISTORIA COOPERATIVELOR DIN ROMÂNIA

Privit studiului privind economia socială publicat de Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale, în România au existat forme specifice sectorului cooperatist cu mult înainte de introducerea conceptului de economie socială. Prezentarea din acest capitol se bazează pe acest studiu deosebit de detaliat asupra evoluției istorice a cooperațiilor. Scopul este de a prezenta unele dintre momentele cele mai importante din evoluția cooperativelor în spațiul românesc. Primul moment semnificativ din această istorie este consemnat la jumătatea secolului al XIX-lea, când se publică *Statutele Casei de Păstrare și Împrumutare*. Această instituție marchează oficial începuturile dezvoltării sectorului cooperatist. Între anii 1850 și 1949 iau ființă diferite forme de societăți de tip cooperatist, atât în mediul urban, cât și în cel rural.

În orașe, ideea de cooperație ia forma caselor de economii, a asociațiilor cu caracter privat de credit cooperatist, de inspirație germană, cum sunt sistemele Raiffeisen și Schulze-Delitzsch. Societățile cooperatiste au fost promovate și în mediul rural. De exemplu, Ion Ionescu de la Brad a încurajat în presa vremii înființarea unor asemenea structuri care să susțină drepturile țăranilor clăcași și reforma agrară.

În anul 1873 se înființează societatea de consum *Concordia*, organizată după principiile sistemului cooperatist modern: posibilitatea măririi capitalului și a numărului de asociați și vot egal

Teiuș, Cooperativa de Consum (1911)
http://www.teiusuldeodinioara.ro/page_40.html

pentru toți membrii. În 1879, se întemeiază la București *Societatea Meseriașilor de Încălțăminte*, iar în 1882 se înființează *Societatea Cooperativă a Constructorilor și Meseriașilor Români din București*, având 800 de membri organizați în 20 de specialități.

La sfârșitul secolului al XIX-lea, mai precis în 1895, România participă ca membru fondator la înființarea Alianței Cooperatiste Internaționale (ACI).

Începând cu 1898, Spiru Haret devine principalul susținător al extinderii și organizării mișcării cooperatiste. El a fost și inițiatorul primei legi a cooperației. Funcționarea cooperativelor este reglementată de Codul de comerț între 1887 și 1903. După Unire, la 1 ianuarie 1919, intră în vigoare Decretul-lege privind înființarea casei centrale a cooperației și împrumutării sătenilor. În motivarea adoptării acestei legi, ministrul agriculturii și al domeniilor, I.G. Duca, menționează următoarele: „Cooperația a început la noi în condiții atât de neprielnice și a avut de învins greutăți atât de mari, încât statul a trebuit să ia sub directa lui ocrotire toată mișcarea”.

Ulterior, în 1928, a fost promulgat *Codul cooperației*, ce cuprinde prevederi cu privire la organizarea și funcționarea organi-

zațiilor cooperatiste. Prin Legea nr. 35 din 1929 privind organizarea cooperăției, se stipulează și înființarea Oficiului Național al Cooperăției pentru funcțiile de coordonare, precum și a Băncii Centrale Cooperative, cu funcția de finanțare a domeniului cooperatist. La ființă, de asemenea, Centrala Cooperativă de Import și Export, în perioada în care România devenise exportator, cu atribuții economice de aprovizionare și desfacere. În aceeași perioadă apare și Banca Centrală Cooperativă. În 1935 a fost adoptată Legea pentru organizarea cooperăției, care cuprindea prevederi referitoare la modul de organizare, atribuțiile și activitatea cooperativelor. Aceasta a cunoscut modificări în 1938, 1939, 1940 și 1941.

După instalarea regimului comunist în 1946, sectorul cooperăției a cunoscut o nouă reorganizare majoră, prin adoptarea De-

cretului nr. 133/1949 privind organizarea cooperăției, care definește cooperativele ca fiind organizații de mase ale celor ce muncesc de la orașe și sate. Acestea erau create din inițiativa proprie a maselor populare și urmăreau, prin activitate și mijloace comune, să

își satisfacă trebuințele de ordin economic și cultural. Puteau fi constituite cooperative de consum, cooperative de producție meșteșugărească și cooperative de producție agricolă (gospodării agricole colective). Important este de reținut că aceste cooperative beneficiau de facilități semnificative, cum sunt largi îlesniri

fiscale, înlesniri la licitații, și de un regim special de repartizare și distribuire a materiilor prime și a mijloacelor de finanțare.

Autorii studiului MMFPS observă, pe de o parte, păstrarea caracteristicilor generale ale sectorului cooperatist, iar pe de altă parte, o strânsă legătură între organizațiile cooperative și scopul construirii socialismului. O nouă evoluție privind cooperatiile a fost posibilă prin Legea nr. 14/1968 privind organizarea și funcționarea cooperatiei meșteșugărești și prin Legea nr. 6/1970 cu privire la organizarea și funcționarea cooperatiei de consum.

Cu toate acestea, se observă că, în perioada 1947-1949, societatea civilă și multe organizații din domeniul cooperatist au fost desființate. Autorii studiului estimează un număr de 1.000 de asociații locale și naționale care au fost desființate, fiind susceptibile de a contraveni intereselor comuniste. Așa s-a întâmplat, de pildă, cu Frontul Plugarilor, Asociația Solidară a Pensionarilor, Societatea Pantofarilor Patroni din Sibiu, Reuniunea Meseriașilor din Gherla, Societatea pentru Exploatarea Forestiere sau Asociația Profesională a Meseriașilor Brutari. Un oarecare grad de autonomie s-a înregistrat cu privire la societățile cooperative de consum și meșteșugărești, frecvent acuzate de promovarea principiilor capitaliste.

După 1989 a intrat în vigoare Decretul-lege nr. 67/1990 privind organizarea și funcționarea cooperatiei de consum și de credit, care detaliază regimul juridic al acestor categorii de organizații cooperatiste. Acesta a fost apoi înlocuit de Legea nr. 109/1996 privind organizarea și funcționarea cooperatiei de consum și a cooperatiei de credit. În perioada de după 1990, are loc o scădere a numărului total al societăților cooperative meșteșugărești, precum și o scădere a numărului de membri cooperatori. În plus, nu mai apar societăți cooperative noi pe piață. Se estimează că din societățile cooperative meșteșugărești fac parte 20.000 de

persoane fizice, dintre care peste 80% sunt atât acționari în cadrul propriilor organizații, cât și angajați în societățile lor cooperative. În prezent, în România, investiția în părți sociale este suficientă pentru a deține calitatea de membru cooperativ. Nu mai este obligatorie și participarea la munca propriu-zisă în cadrul societății. Acest fapt generează o îndepărtare de la specificul economiei sociale.

Această evoluție istorică arată faptul că atunci când societățile cooperative s-au bucurat de susținere, ele au prosperat. Astfel de perioade au fost intervalul interbelic și perioada de la începutul instaurării regimului comunist. Efectele pozitive au fost resemnate mai ales de membrii cooperativi, de populația cea mai puțin capabilă de a-și asigura bunăstarea prin forțe proprii. Situația actuală ar trebui să fie un prilej de reflecție asupra rolului pe care cooperațiile îl pot juca din nou pentru asigurarea bunăstării sociale.

Capitolul 5

EXEMPLE DE BUNĂ PRACTICĂ ÎN ORGANIZAREA ȘI ACTIVITATEA COOPERATIVELOR

5.1. Exemple de cooperative din România

Cooperativele au un rol important în menținerea solidarității sociale. Acest rol este legat de caracteristicile organizatorice, de specificul activităților și de modul de distribuire a profitului în cooperative. În activitățile cooperativelor din România, putem identifica două dimensiuni principale care sprijină solidaritatea socială. Acestea sunt asigurarea unor beneficii pentru membri și pentru comunitate și ocuparea persoanelor din grupurile dezavantajate. Beneficiile pentru membrii cooperatori pot fi împărțite în două categorii: asigurarea unui loc de muncă și beneficii financiare, altele decât salariul. Exemplul cel mai des întâlnit de astfel de beneficii este profitul ce se distribuie membrilor. Studiile pe tema economiei sociale (Cace, Arpinte, Stoica, 2010) au arătat că, pentru cele mai multe dintre cooperativele din România, statutul de membru se confundă cu cel de salariat. Cu alte cuvinte, cea mai mare parte a membrilor cooperatori lucrează în cadrul cooperativei. În multe cazuri, această oportunitate de angajare are o funcție socială importantă: membrii cooperatori sunt în vârstă sau specializați în anumite meserii și nu și-ar găsi loc de muncă în sectorul de stat sau în cel

privat. În acest mod, cooperativele contribuie la integrarea în muncă a unor categorii sociale care se află în situații de risc de excluziune. Președintele unei societăți cooperative din Giurgiu, de exemplu, afirmă că e un lucru pozitiv că, în cooperatie, „membrii lor au un loc de muncă și nu ajung în sărăcie”.

Ce se înțelege concret prin bună practică în sectorul cooperatist? De răspunsul la această întrebare depinde interpretarea pe care o dăm cazurilor concrete pe care le întâlnim în activitatea practică. Criteriile exacte folosite în definirea economiei sociale pot varia, dar este important ca aceste criterii să fie clar definite de la început când vorbim de bune practici. Pentru fiecare criteriu trebuie să putem spune dacă este îndeplinit în mică sau în mare măsură. Dacă este îndeplinit în mare măsură, vorbim de „bună practică”, iar dacă nu este îndeplinit decât în mică măsură, de o „practică necesitând îmbunătățire”. Propunem următoarele criterii pentru analiza cooperatiilor, care sunt aceleași cu cele cuprinse în definiția de mai sus, la care am adăugat două. Acestea din urmă sunt preluate din principiile modului de organizare cooperatist. Aceste criterii sunt:

1. cooperativa este autonomă;
2. cooperativa are la bază consimțământul liber al membrilor;
3. cooperativa este deținută în comun;
4. cooperativa are drept scop urmărirea unor interese economice, sociale și culturale pentru toți membrii;
5. cooperativa este un agent economic;
6. cooperativa se implică în ajutorarea comunității din care face parte;
7. cooperativa are relații cu alte organizații care îi facilitează activitatea.

Primele trei condiții sunt îndeplinite de toate societățile cooperative reglementate prin Legea nr. 1/2005. Din acest punct de vedere, toate cooperatiile pot fi considerate exemple de bună practică. Ultimele patru criterii ridică însă niște probleme speciale, deoarece acestea nu pot fi reglementate prin lege. Măsura în care societățile cooperative îndeplinesc scopurile sau interesele economice, sociale și culturale ale membrilor variază de la o cooperativă la alta. Același lucru se poate spune și despre rolul cooperatiilor ca agenți economici. Este important de subliniat din nou că activitatea economică este definitorie pentru economia socială, din care cooperatiile fac parte. Implicarea în bunăstarea comunității și colaborarea cooperatiilor cu alte organizații sunt și ele importante pentru a evalua bunele practici ale societăților cooperative.

În cele ce urmează vor fi detaliate ultimele patru criterii de mai sus, prin prisma rezultatelor cercetării *Proactiv - de la marginal la incluziv*. Această cercetare, desfășurată în 2009-2010, indică variații importante între societățile cooperative din Regiunile de dezvoltare Sud Muntenia și Sud-Vest Oltenia. Altfel spus, această cercetare oferă atât exemple de bună practică, cât și de practici care necesită îmbunătățire.

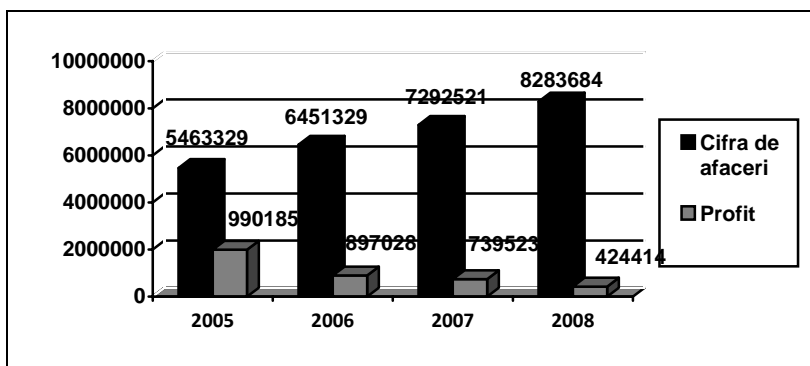
Exemple de succes în îndeplinirea intereselor economice, sociale și culturale ale membrilor sunt oferite de unele societăți cooperative meșteșugărești și de consum din județul Vâlcea. Cooperativele meșteșugărești de aici oferă, de exemplu, servicii medicale pentru membri, ajutoare de deces, angajarea persoanelor din familiile membrilor cooperatori, astfel încât să le crească veniturile. Unele dintre ele oferă membrilor și bilete de odihnă și tratament la prețuri reduse.

Cooperativele de consum au ca activități cu caracter social oferirea de ajutoare membrilor în caz de necesitate (îmbolnăvire,

deces în familie etc.) sau ajutoare de deces. Pe de altă parte, aceste cooperații organizează spectacole și excursii pentru membri, cu scopul îmbogățirii profesionale. Acesta este un exemplu foarte limpede de bună practică, deoarece, în afara urmării intereselor strict economice, aceste societăți cooperative reușesc să satisfacă și interesele culturale ale membrilor lor.

Ca exemple de succes în activitatea economică pot fi amintite societățile cooperative care raportează profit în ultimii ani dinaintea cercetării *Proactiv*. Figura 4 ilustrează evoluția cifrei de afaceri și a profitului înregistrat de cea mai de succes cooperativă din fiecare an. Se observă că cifra de afaceri tinde să crească de la an la an, de la aproximativ cinci milioane la opt milioane de lei. Profitul însă are o tendință de descreștere, de la aproape 2 milioane de lei în 2005 la aproximativ 400000 în 2008. Important este însă ca profitul să fie pozitiv. În următorul capitol, în care vor fi prezentate provocările cu care se confruntă cooperațiile din România în ultimii ani, vor fi amintite cazurile unor cooperative care au înregistrat pierderi (profit negativ).

Figura 4 - Evoluția cifrei de afaceri maxime și a profitului maxim ale cooperativelor din Sud Muntenia și Sud-Vest Oltenia

Succesul activităților economice este legat de diversificarea domeniilor de activitate ale cooperăției. De exemplu, cooperativele meșteșugărești din Vâlcea au o varietate de activități. Principalele domenii sunt prelucrarea metalului și a lemnului, confecțiile textile sau construcțiile. Alte domenii sunt prestările de servicii, care includ coafor, cosmetică, optică sau reparații de încălțăminte, artizanat, comerț și alimentație publică. Veniturile se obțin din toate aceste activități de producție, din prestările de servicii, dar și din ceva în plus. Cooperativele meșteșugărești dețin numeroase spații comerciale și de producție pe care le închiriază, în acest fel obținând venituri suplimentare.

Cooperativele de consum din județul Vâlcea au și ele diverse activități de comerț, alimentație publică și prestări de servicii. Principalele venituri provin din activitatea comercială și din închirierea diferitelor spații pe care le dețin. Unele dintre cooperativele de consum dețin și unități de cazare, mai ales în zonele turistice.

Motel Lotrișor, Vâlcea (cooperativă de consum)

Sursa: <http://www.panoramio.com/photo/12815460>

EXEMPLU DE SUCCES

Cooperativa de consum din Horezu (Consumcoop) are următoarele semne de succes:

- *a crescut numărul de membri de la 22 în 2006 la 35 în 2009;*
- *are sucursale în trei localități: Horezu, Măldărești și Oteșani;*
- *are 35 de spații comerciale, din care 15 sunt utilizate de cooperatie, iar restul sunt închiriate sau închise;*
- *Consumcoop a întreprins și investiții în modernizarea motelului (Horezu) și într-o pensiune nouă.*

Activități economice diversificate au însă și cooperatiile meșteșugărești din județe mai puțin dezvoltate, precum Călărași. De exemplu, unele cooperații din acest județ se ocupă de confecții, frizerie-coafură, service auto, confecții metalice, construcții, amenajări interioare, artizanat. Pentru confecții există chiar o piață de export prin „Dunărea” Oltenița.

Chiar și în Vâlcea, unele activități economice au înregistrat pierderi în ultimii ani. Acestea includ arta populară, încălțăminte, confecțiile textile, comerțul sau serviciile foto. Cu toate acestea, marea majoritate a cooperațiilor au declarat că în ultimii ani activitatea a fost profitabilă, mai ales în domeniile igienă-coafor, cosmetică, tâmplărie sau turism.

Un exemplu concret de cooperativă care a dovedit bune practici în activitatea sa economică este prezentat în caseta de mai sus. Extinderea activității indică faptul că situația economică a acestei societăți cooperative s-a îmbunătățit în ultimii ani.

Cooperativele meșteșugărești din Vâlcea se implică și în ajutorarea comunității din care fac parte. De exemplu, unele dintre ele angajează tineri care părăsesc instituțiile de protecție

sau femei fără venituri. Mai mult, cooperativele meșteșugărești din Vâlcea apreciază că peste 80% dintre cei 637 de lucrători aparțin grupurilor vulnerabile. Societățile cooperative de consum au și ele activități pentru comunitate. Acestea includ sponsorizarea diferitelor manifestări culturale, sportive, a lăcașelor de cult sau punerea la dispoziția autorităților a hotelului și restaurantului pentru derularea de evenimente. În general, majoritatea reprezentanților cooperațiilor meșteșugărești și de consum afirmă că actuala lor activitate are un caracter social. Acestea au angajat cu precădere femei și persoane aflate în situații de risc, inclusiv mame singure, persoane sărace sau tineri care au părăsit instituții de protecție a copilului. Funcționând în special în mediul rural, cooperativele de consum au membri dintre persoanele aparținând grupurilor vulnerabile.

În general, principalul avantaj perceput de furnizorii de servicii sociale din Vâlcea este cel de integrare socială a persoanelor aflate în situații de risc. Este o modalitate foarte bună de a crește rata incluziunii sociale și de a scădea numărul beneficiarilor de prestații sociale.

În județul Călărași, ca și în alte cazuri, acțiunile sociale sunt posibile dacă situația economică a cooperației este favorabilă. Destinațiile sociale ale activității economice a cooperației sunt gestionate de consiliul social. Acestea includ școli de arte și meserii, alocații pentru copiii membrilor cooperatori, activități pentru pensionarii cooperatori și organizarea de momente festive sau excursii. Au loc regulat sărbătorirea membrilor și cel puțin trei mese tradiționale pe an.

Prin consiliul social al unei cooperații din Călărași este redirecționat cel puțin 15% din profit către cauze sociale. Acestea includ ajutor de înmormântare, de boală și pachete pentru grădinițe (Lehliu) și pentru zilele pensionarilor (160-170 de

pachete pentru pensionarii cooperatiști). Proiectele sociale de viitor includ construcția de locuințe sociale și de case pentru copii. În prezent, cel mai important este proiectul centrului economic-social. Acesta include un spațiu cu cantină cu mese sociale și un club. Pentru următorii 15 ani, se prevede o extindere, o consolidare a cooperăției la nivelul Călărașului. Principalele proiecte în acest sens sunt cele de construcție a unei grădinițe, a unui centru social pentru pensionarii cooperatori și a unui cartier de locuințe sociale.

Cooperatiile meșteșugărești din Vâlcea colaborează bine cu actorii locali și județeni, dar pe proiecte punctuale. Cooperativa de consum are o colaborare foarte bună cu „Ministerul IMM-urilor”, actualmente Ministerul Economiei, Comerțului și Mediului de Afaceri. Aceste relații de cooperare cu alte instituții sunt importante deoarece ele permit accesul la surse de finanțare sau alte avantaje. De exemplu, Cooperativa de Consum Horezu a atras fonduri SAPARD pentru construcția pensiunii situate lângă mănăstirea Hurezi. Cooperativa meșteșugărească a obținut fonduri guvernamentale pentru modernizarea unității, constând din dotarea cu calculatoare.

În plus, cooperativele meșteșugărești sunt interesate să depună proiecte în domeniul economiei sociale. De exemplu, relația de colaborare cu parteneri din Italia le-a adus la cunoștință reprezentanților UCECOM termenul de economie socială ca domeniu eligibil pentru finanțare europeană. Pe de altă parte, atragerea de finanțare prin proiecte europene s-a încercat la o cooperativă din județul Călărași prin Programul operațional sectorial „Creșterea competitivității economice” (POS-CCE). Au existat cazuri de succes la nivel național. De exemplu, Fundația Arte și Meserii a UCECOM a reușit deja să acceseze fonduri europene.

5.2. Exemple de cooperative din Grecia

Uniunea Cooperativelor Agricole din Apokoronos – Sfakia

Într-unul dintre cele mai interesante locuri din Creta, Uniunea Cooperativelor Agricole din Apokoronos – Sfakia este activă din

1949, reunind 41 de cooperative și având ca membri aproximativ 8.000 de producători de ulei de măsline. Uniunea controlează și coordonează toate etapele de producere și procesare a uleiului din regiune.

Are cinci mori, deținute în totalitate de cooperativă, de la care uleiul este trimis la unități de procesare moderne, la Stylos Apokoronos.

Acolo, după ce se fac testele chimice și organoleptice necesare, uleiul este depozitat în containere de inox acoperite. Deoarece copacii din regiune aparțin a mii de mici producători, fiecare dintre aceștia se bucură de dedicația și îngrijirea fiecărui proprietar, de la plantarea lor până la recoltare și producerea de ulei, îndeletniciri transmise cu pasiune și respect de la o generație la alta, având în urmă multe secole de experiență și tradiție. Este vorba de îngrijiri speciale care variază în funcție de specificul fiecărei recolte și de necesitățile particulare ale fiecărui copac în parte, făcând din uleiul Uniunii un produs perfect. După ce se decide cu atenție timpul propice pentru recoltare, care se face

manual, fructul ajunge foarte repede la moară pentru a nu i se schimba gustul, aroma, culoarea și calitatea finală a uleiului.

Asociația Cultivatorilor de Mastic din Chios („Chios Mastiha”)

Asociația Cultivatorilor de Mastic are ca viziune și scop producerea de mastic, care este un suc rășinos aromatic, extras din trunchiul unui arbore tropical, care servește la fabricarea unor băuturi alcoolice, a unor preparate culinare sau medicinale (DEX online, Wikipedia). Producția se adresează tuturor consumatorilor de produse moderne și sănătoase, demonstrând calitățile unice și aroma distinctă al masticului, care are în același timp considerabile calități terapeutice dovedite. Scopul ei este să facă din mastic un ingredient indispensabil pentru un număr de produse funcționale pentru uzul de zi cu zi. În felul acesta, asociația își îndeplinește scopul de promovare a produselor pe bază de mastic și își respectă angajamentul față de miile de asociații de producători. Respectându-le munca și eforturile, asociația încearcă să fie alături de producători, contribuind la dezvoltarea cultivării masticului, la îmbunătățirea procedurilor de producție și, bineînțeles, la garantarea celor mai mari profituri posibile pentru ei. Asociația Reprezentanților Chios Mastiha a fost fondată în 1938 sub formă de cooperativă agricolă și reprezintă o entitate care a preluat managementul exclusiv al masticului natural din Chios pentru comercializare, în Grecia și în străinătate. Asociația a fost organul colectiv reprezentativ a 20 de cooperative primare înființate în cele 24 de sate mastiha (Mastihohoria) din sudul Chios. Astăzi, Asociația Reprezentanților Mastiha Chios reunește aproximativ 4.850 de membri și este printre cele mai mari organizații de la periferia nord-egeeană.

Asociația produce, împachetează și comercializează mastiha natural Chios, uleiul de mastiha și apa de mastiha, laptele praf

mastiha și guma de mestecat ELMA. Activitatea sa comercială este în mare parte pentru export, din moment ce aproximativ 65% din producția anuală de Chios mastiha este trimisă pe piețe externe. Este, de asemenea, bine de menționat că cele mai importante produse ale asociației au fost calificate ca produse cu denumirea de origine protejată (PDO).

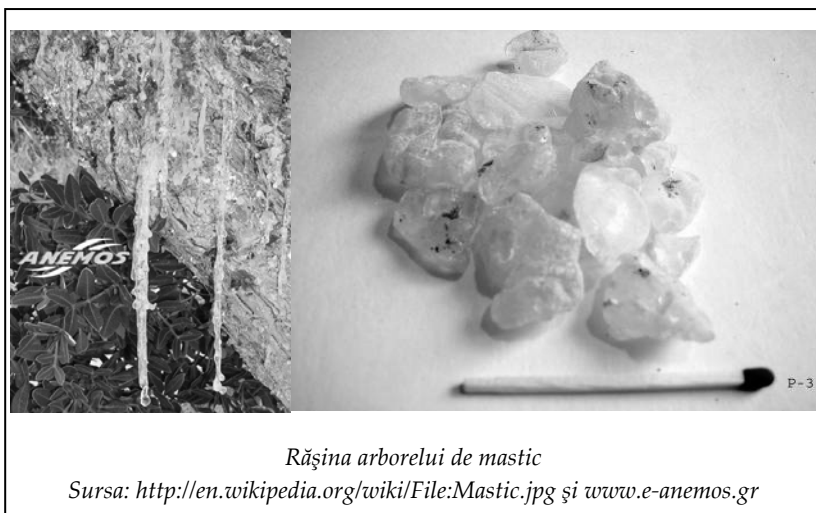
La sfârșitul deceniului trecut și după eforturi îndelungate, Asociația Reprezentanților „Chios Mastiha” a reușit să se reorganizeze și să creeze condiții pentru generarea de profituri pentru toată lumea. Consiliul de administrație a aprobat o strategie de dezvoltare pe termen mediu și lung. Schema de reorganizare a inclus un buget de 10.000.000 €, a cărei implementare este așteptată să crească performanțele și profitul asociației. În felul acesta, asociația va asigura prezentul și viitorul cultivatorilor de arbori de mastic.

☒ ȘTIAȚI CĂ...

Principalele activități cooperative ale asociației sunt:

- *organizarea și managementul producției agricole;*
- *susținerea oferită reprezentanților asociațiilor mastiha;*
- *rezolvarea problemelor legate de protecția legală a masticului și a mărcilor sale comerciale;*
- *coordonarea și susținerea cercetării științifice asupra arborelui de mastic și asupra însușirilor și utilizărilor masticului;*
- *curățarea, împachetarea și comercializarea masticului natural;*
- *cercetarea și dezvoltarea de noi produse;*
- *producerea și comercializarea produselor de mastic (uleiul mastiha, uleiul aromatic mastiha, laptele praf mastiha, apa mastiha).*

Din perspectivele de dezvoltare face parte și deschiderea noilor facilități de producție ale asociației în Kardamada, Chios, alături de unitatea de producere a gumei de mestecat. În aceeași direcție de dezvoltare se înscrie și inițiativa de a înființa un “Muzeu al Masticului” în Chios, în contextul unor proiecte cofinanțate în domeniul turismului din cadrul Cadrului Strategic Național de Referință (NSRF).

Crearea și deschiderea către public a noului “Muzeu al Masticului” din Chios are drept scop protejarea tehnicii de cultivare tradiționale, demonstrarea calităților produsului și a unicității sale, prin dezvoltarea turismului cultural și a agroturismului pe insula Chios. În acest fel vor fi valorificate armonios peisajul, monumentele, civilizația masticului, oferind o calitate mai bună a vieții pentru populația din zonă, mulțumită revigorării economiei locale.

Cooperativa Agricolă Mantamados

Istoria acestei cooperative începe în 1929, când a fost înființată Cooperativa Uleiului de Măslină „Atena” din Mantamados. În acei ani dificili, fiind supuși presiunilor economice și morale ale producătorilor de ulei, membrii cooperativei și-au unit forțele și au reușit să construiască și să echipeze moara. Aceasta a fost prima cooperativă în Mantamados care a urmărit procesarea măslinelor și comercializarea uleiului lor valoros.

În 1959 s-a născut o altă cooperativă, de valorificare a produselor lactate. Prin Cooperativa de Lactate Mantamados, fermierii satului s-au organizat și au reușit să facă față concurenței producătorilor privați de brânză, prin producerea și vânzarea propriilor lor produse. Cooperativa a avut sediul mai întâi într-o mică fabrică de brânzeturi din sat și mai târziu în clădirea de vizavi de Mănăstirea Taxiarchon. Anii au trecut, dificultățile pe care le-au întâmpinat cooperativele satului au fost numeroase, astfel că, la

Imagine din Mantamados
Sursa: www.mantamados.com

începutul anilor '80, cele două cooperative și-au unit forțele și au fondat actuala Cooperativă Agricolă Mantamados.

Fabricile menționate mai sus au fost modernizate prin programe ale Comunității Europene și sunt echipate cu cea mai modernă aparatură. Fabrica de brânzeturi este certificată cu ISO 9001:2000 și aplică sistemul HACCP. Fabrica de ulei are cea mai modernă tehnologie a ALFA LAVAL și este certificată de către DIO pentru producția de ulei ecologic.

Astăzi, Cooperativa Agricolă Mantamados deține fabrica de presare a măslinelor, fabrica de procesare a laptelui și depozitul cu hrană pentru animale. În același timp, cooperativa susține interesele socioeconomice ale membrilor săi și le este alături în orice situație dificilă. Mai mult, cooperativa intermediază în cel mai bun mod posibil interesele fermierilor și cerințele pieței și se află în linia întâi în orice chestiune legată de agricultură.

Cooperativa este coordonată de un grup de conducere format din șapte membri, care sunt aleși la fiecare trei ani de către forul suprem, reprezentat de adunarea generală, care cuprinde 245 de membri.

Organizația Cooperativă Asop Episkopi

Aceasta este o organizație cooperativă primară, creată de fermieri, sub denumirea comercială de "Cooperativa Agricolă de Creditare din Episkopi". Inițial a fost fondată în 1924. În 1987 a fost redenumită cu actualul său nume comercial, sub care a fost identificată ca *grup de fermieri* conform Regulamentelor (EC) 2200/96 și 1432/03, la categoria "fructe și legume". Astăzi, cooperativa are 500 de membri fermieri și colectează anual mai mult de 15.000 de tone de fructe proaspete.

Asop Episkopi colectează, standardizează și alocă producția agricolă a membrilor săi. Producția de piersici, nectarine, kiwi,

cireșe, pere, mere, prune etc. provine în principal din localitatea Episkopi, dar și, de asemenea, din zonele municipale învecinate. Produsele sunt desfăcute atât pe piața grecească, cât și pe piețele din alte țări. Cooperativa are reprezentanți în toate regiunile Greciei unde activează membrii săi. Volumul de produse comercializate de cooperativă ajunge la aproximativ 15.000.000 kg de fructe. Cooperativa tinde să-și extindă activitățile comerciale și să-și promoveze produsele de calitate atât în interiorul, cât și în afara Greciei.

Scopurile secundare ale cooperativei includ o organizare mai bună a produselor de bază, îmbunătățirea calității produselor sale, descreșterea costurilor de producție, stabilirea precondițiilor implementării regulamentelor EC, ca și protecția mediului. Asop Episkopi implementează un sistem managerial integrat în conformitate cu condițiile standardelor AGRO 2-1, 2-2, aplicate pentru producția de cireșe, kiwi, piersici, nectarine, pere, prune și mere. Mai mult, Asop Episkopi are certificare prin ISO 9001:2000 și ISO 22000:2005. În cele din urmă, Asop Episkopi urmărește să fie recunoscută ca punct de încredere și de standardizare, atrăgând cei mai semnificativi clienți, atât locali, cât și internaționali.

Cooperativa Agricolă de Creștere a Păsărilor „Pindos”

Această cooperativă a luat ființă acum 50 de ani, având în componență șapte fermieri din Ioanina. La o sugestie din partea Consiliului Mondial al Bisericii, aceștia au inițiat producția de păsări ca supliment pentru veniturile lor. Cu efort și dragoste, Pindos a pornit la drum cu doi angajați și o producție de 500 de găini pe săptămână, ajungând în prezent la 572 de membri producători, 800 de muncitori specializați care muncesc cu responsabilitate și o producție de 500.000 de păsări pe săptămână. “Pindos” devine o “familie” mare și, în același timp, un membru de marcă al aviculturii din Grecia. Cooperativa Agricolă de Păsări

“Pindos” este administrată de un consiliu director format din 15 membri, care este ales de adunarea generală a membrilor (la fiecare 4 ani).

De 50 de ani, Cooperativa Agricolă de Păsări “Pindos” deține locul de lider al crescătorilor de păsări din Grecia și primul loc în inima consumatorilor. Cifra de afaceri a “Pindos” a fost de 116 milioane euro în 2005, iar în 2006 a însumat 120 milioane euro, în 2007 s-a îndreptat spre 150 milioane, în timp ce în 2008 a ajuns la 160 milioane, lucru care o clasifică pe locul 11 în cadrul celor mai mari industrii din Grecia.

Unități de procesare moderne ale Pindos

Sursa: www.pindos-apsi.gr

Cooperativa Socială SRL – Sectorul de Boli Mentale al Dodecanese

Activitatea agricolă reprezintă primul efort intenționat din cadrul Infirmeriei Leros în direcția muncii remunerate, începând din noiembrie 1991, cu fondurile puse la dispoziție de Reglementarea nr. 815/84. Cu pași mici, dar constanți și în ciuda tuturor în-

doielilor și contradicțiilor, prima unitate a reabilitării ocupaționale a Infirmeriei din Leros a schimbat rutina psihiatrică de zi cu zi, încurajând schimbări în filosofia reabilitării ocupaționale. A avut loc astfel și o transformare a rolului tradițional al personalului.

Din 2003, activitatea agricolă este una dintre activitățile-cheie ale Cooperativei Sociale SRL. Un număr de 21 de muncitori lucrează în cadrul culturilor agricole. 14 dintre aceștia fac parte din categoria întâi (persoane cu probleme psihosociale) și 7 (doi cu jumătate de normă) din a categoria a II-a (muncitori din cadrul sectorului sănătății mentale). Culturile sunt situate în exterior, în sere repartizate în trei ferme, cu o suprafață totală de 9 acri. Totalul producției este de 40 tone pe an, cuprinzând 20 de tipuri diferite de legume. O colaborare semnificativă a fost dezvoltată de către cooperativă cu producătorii locali pentru promovarea produselor agricole pe piață. Producția este promovată în primul rând în cadrul Infirmeriei din Leros (80%) și pe piața liberă (20%).

☒ ȘTIAȚI CĂ...

Promovarea activității LEADER+ urmărește:

- să creeze noi locuri de muncă pentru membrii din categoriile I și II (vezi mai sus);
- să promoveze prestigiul social al Cooperativei Sociale SRL;
- să sporească beneficiile economice prin vânzări;
- să susțină și să consolideze economia locală;
- să dezvolte și să susțină îngrijirea albinelor;
- să susțină și să promoveze produsele tradiționale ale insulei, care se bazează pe faptul că Leros deține o excelentă calitate a mierii în cantități suficiente.

Insula Leros produce, de asemenea, miere de cimbru. Este de o calitate excelentă, datorată culorii sale minunate, gustului și proprietăților antibacteriene și de revigorare. Acționează, de asemenea, ca protector împotriva problemelor vaselor de sânge și are efecte benefice în bolile sistemului urinar și digestiv.

Producerea mierii a fost încurajată de inițiativa Comunității LEADER+, a Ministerului Agriculturii cu 65% din fonduri, totalul investiției ridicându-se la 50.000 euro. Laboratorul funcționează din 2004, având doi muncitori din categoria întâi (persoane cu probleme psihice) și trei din cea de a doua categorie (persoane cu probleme mentale).

Cooperativa Socială SRL din Fokida

Dezvoltarea activităților agricole ale Cooperativei Sociale SRL din Fokida are loc pe două parcele. Prima parcelă, cu o suprafață totală de trei acri, este localizată în Eleonas în Amfissa, în regiunea Deltei Crissos. Cooperativa aparține organizației civile nonprofit Prudență și Reabilitare Socială a Pacienților cu Boli Mentale. A doua parcelă, de 1,5 acri, este situată în regiunea Plaea Sfagia din Amfissa și a fost susținută de către Cooperativa Socială SRL din cadrul municipalității Amfissa.

Membrii Cooperativei Sociale SRL locuiesc în apartamentele protejate și în internatul Organizației de Psihiatrie Socială și de Sănătate Mentală. Legumele produse sunt vândute de membrii cooperativei în cadrul comunității. Venitul din cultivarea pământului, deși este mic, este suficient să susțină întreaga activitate. Medicii curanți care se ocupă de membrii cooperativei subliniază îmbunătățirea sănătății mentale a acestora, datorată traiului și activității lor în cadrul Cooperativei Sociale SRL. Crearea valorii este o modalitate de a măsura performanța fiecărei activități antreprenoriale și, astfel, a fiecărei acțiuni antreprenoriale sociale.

Oricum, în cazul unei acțiuni antreprenoriale sociale, obținerea de câștiguri financiare nu este singura variabilă în evaluarea succesului acestei activități. Se știe despre cultivarea pământului că aduce puțin profit, dar, pe de altă parte, această activitate este strâns legată de cultura, tradiția și experiența locală a mediului unde funcționează Cooperativa Socială SRL. Cercetările în domeniul psihiatriei au confirmat faptul că munca agricolă este unul dintre cele mai bune tratamente pentru pacienții cu boli mentale.

Cooperativa Socială din Fokida a creat și a pus în funcțiune magazinul cu mâncare ecologică și produse ecologice, cu numele de "Casa verde". Un magazin cu vânzare de mâncăruri ecologice lipsea în zonă. Locuitorii din regiune pot achiziționa mâncare ecologică certificată la prețuri joase. În același timp, ei asistă la crearea și menținerea locurilor de muncă ale persoanelor care sunt excluse de pe piața muncii.

Cooperativa "EU Zin" de livrare și catering

EU Zin și-a început activitatea în 2005. Activitățile sale se dezvoltă pe baza unor criterii de igienă și siguranță stricte, calitate, consistență și concurență competițională. Cooperativa este activă în cadrul cateringului și fabricării de mobilier și covoare manuale. O bucătărie cu echipament sofisticat și o echipa bine pregătită asigură calitatea mâncărurilor zilnice pentru evenimentele sociale și profesionale ale clienților, pregătindu-le cu ingrediente proaspete. Laboratorul funcționează în conformitate cu standardele de înaltă igienă (ISO 22000:2005 HCCP).

Livrarea zilnică de mâncare proaspăt gătită se face la birou sau acasă pentru:

- evenimente sociale (nunți, botezuri, petreceri etc.);
- susținerea activităților de afaceri (seminarii, ateliere, conferințe, lansări de afaceri);

- aprovizionarea zilnică cu mâncare a companiilor și entităților (clinici, centre de zi, școli cu internat etc.).

Tâmplăria

Este un atelier echipat modern pentru finisări de mobilier. Acesta dezvoltă afaceri pe piața locală și externă. Firma a angajat persoane tinere cu probleme mentale, funcționând într-un mod asemănător cu atelierelor protejate din România. Activitățile-cheie ale atelierului sunt designul și construirea mobilei din melamină. Personalul atelierului de dulgherie muncește cu entuziasm, dobândind cunoștințele necesare. Atelierul deține aparatură modernă și utilizează materiale de o calitate excelentă (melamina, bakelita etc.). Funcționează cu echipe specializate pentru design, fabricarea și instalarea mobilei.

Atelierul de covoare și alte inițiative

Este un atelier în cadrul căruia țesăturile tradiționale și covoarele sunt cusute cu plăcere. Cu cele două războaie de țesut existente, echipa țese nod cu nod covoare tradiționale manuale la prețuri mici, dar cu o calitate foarte bună.

Cooperativa Socială "Diaplous"

Cooperativa Socială "Diaplous" este rezultatul unei inițiative antreprenoriale lansate în 2004. Este una dintre primele întreprinderi instituționalizate în Grecia. Scopul este crearea, menținerea și creșterea numărului de locuri de muncă pentru persoanele cu probleme psihice, asigurându-le acestora participarea în cadrul vieții economice a țării și susținere profesională egală, într-un mediu bazat pe solidaritate antreprenorială socială. Până acum, această cooperativă socială a avut activități în comerțul cu produse tradiționale, culturi de legume ecologice și servicii de amenajare a grădinilor.

Membrii cooperativei sunt persoane cu probleme mentale, muncitori din cadrul sectorului de sănătate și alte persoane fizice sau juridice, autorități locale, spitale publice, organizații nonguvernamentale și întreprinderi sociale. La sfârșitul anului 2007 a început cultivarea de produse horticoale cu metode ecologice.

Produsele care sunt cultivate se bazează pe necesitățile pieței, potențialul pământului și microclimatul din zona Haidari. În funcție de sezon, sunt cultivate diferite legume mediteraneene, cum ar fi roșiile de o calitate excepțională, cultivate atât la seră, cât și în aer liber, castraveți, ardei și diferite tipuri de vinete, fasole verde, diferite ierburi etc. Produsele sunt vândute la locul producerii lor și în piețe populare pentru mâncăruri ecologice, îndeosebi în perioada de vară. Din anul 2010, legumele sunt puse la dispoziția angajaților din domeniul public și privat, printr-un proces original de livrare la locul de muncă, dezvoltat de cooperativă.

☒ IMPORTANT!

În loc de concluzie

Experiența greacă a demonstrat că există cel puțin patru domenii de cercetare și pregătire instituțională pentru instituțiile din domeniul economic:

- *originile instituționale de la nivel local reprezintă baza și elementul fundamental pentru construirea unei acțiuni comune, deoarece instituțiile dețin o "memorie" (dependentă de cale);*
- *mediul instituțional este domeniul de lucru pe care economia socială trebuie să-l dezvolte și să-l îmbunătățească;*
- *instrumente financiare corespunzătoare, care să ofere resursele necesare și termenii corespunzători pentru susținerea acestui domeniu vulnerabil;*
- *capital social suficient care să contribuie prin idei și oameni la o cale alternativă de dezvoltare socială, reorganizare și regenerare locală.*

Capitolul 6

PROVOCĂRI ACTUALE ȘI BARIERE ÎN CALEA DEZVOLTĂRII SECTORULUI COOPERATIST

Alături de asociații, fundații și case de ajutor reciproc, cooperativele sunt una dintre principalele organizații din domeniul economiei sociale (Arpinte, Cace, Theotokatos, Koumalatsou, 2010, p. 139). Totodată, cooperativele reprezintă singura formă de economie socială ce se bucură de recunoaștere oficială în Uniunea Europeană, în baza „Statutului european al cooperativelor”, ce a fost adoptat în anul 2003 (MMFPS, 2010, p. 24).

După 1990, sectorul cooperatist din România s-a restrâns în mod semnificativ. Multe societăți cooperative s-au dizolvat, iar altele au avut restrângeri semnificative de activitate. Schimbarea cadrului economic a plasat cooperativele pe poziții marginale, din cauza competitivității scăzute pe care acestea au demonstrat-o în ultimele două decenii. Societățile cooperative meșteșugărești au trebuit să suporte concurența produselor de import, iar cooperativele de consum nu au rezistat creșterii masive a numărului agenților economici cu obiect de activitate comercial. Criza economică din ultimii ani a contribuit din plin la adâncirea problemelor cu care se confruntă sectorul cooperatist. A avut loc închiderea unor unități de acest tip, în special din rândul cooperativelor meșteșugărești. Astfel, pentru a-și asigura supraviețuirea, cele mai multe dintre cooperații au fost nevoite să caute noi surse de venit, uneori prin închirierea spațiilor pe care le dețineau. Pe de altă parte, acest lucru le-a scăzut capacitatea de a desfășura

activități economice proprii. Exemplele de mai jos vor ilustra dificultățile cu care se confruntă sectorul cooperatist din anumite județe.

Giurgiu, județul cu cel mai mic număr de cooperative dintre toate județele țării, oferă o imagine clară asupra acestor probleme.

EXEMPLU DE PESIMISM

*O afirmație relevantă a unui președinte de cooperatie din Giurgiu:
„Când vei fi dumneata de vârsta mea, cooperatiile vor fi doar o
amintire.”*

Întrebați cum apreciază situația economică generală a cooperativei, președinții a două societăți cooperative meșteșugărești din Giurgiu vorbesc de „supraviețuire”. Acest termen caracterizează și strategia lor economică conservatoare: ambele cooperative urmăresc să își asigure supraviețuirea economică, nefiind interesate să apeleze la credite și ferindu-se să acumuleze datoriile. Viitorul pare sumbru, ambii reprezentanți ai cooperativei meșteșugărești vorbind despre un declin continuu în următorii ani.

Această imagine pesimistă este accentuată de descrierea „gloriei pierdute” a cooperativei înainte de 1990, când erau puternice, influente și bogate. Puterea se datora numărului de membri, influența era rezultatul multelor contracte pe care le aveau, iar bogăția era dată de spațiile pe care le dețineau. De exemplu, președintele unei cooperative din Giurgiu amintește că, înainte de 1990, cooperativa lor avea și producție de serie, cooperând cu uzina „Tractorul” Brașov, realizând garnituri pentru „Roman” și simeringuri pentru „Dacia” Pitești etc.

Dispariția pieței de desfacere a afectat rolul de agent economic și al celeilalte cooperative din Giurgiu. Președintele acestei cooperative, specializate în confecții, spune că situația prezentă este

foarte slabă pentru că nu există piață de desfacere. Dată fiind invazia produselor de îmbrăcăminte ieftine și de calitate scăzută din Turcia, oamenii sunt tentați să nu își mai comande confecții de la cooperatie. La cooperatie prețurile sunt inevitabil mai mari, deoarece se plătește manopera lucrătorului. O situație asemănătoare este semnalată și în Călărași, unde s-a desființat o unitate de producție specializată în mantale pentru unitățile militare. Această unitate avea angajate peste 50 de persoane cu handicap. După renunțarea la serviciul militar obligatoriu, armata a suspendat comenzile. Alt exemplu este dispariția ceasornicarilor, publicul preferând ceasuri electronice ieftine, care se schimbă cu totul când apare un defect.

Există însă și o altă cauză a declinului, pe lângă concurența articolelor de import și dispariția piețelor de dinainte de 1989. Aceasta se referă la reducerea numărului de lucrători interesați și pregătiți pentru activitățile desfășurate de cooperatii. La Giurgiu, de exemplu, desființarea întreprinderii „Dunăreana” și a liceului textil înființat de aceasta a avut acest efect. Dintre absolvenții acestui liceu se recrutau și ucenicii acestei cooperative meșteșugărești. În ultimii ani însă, nu și-a mai manifestat nimeni interesul de a deveni ucenic în croitorie. În felul acesta, pe termen lung, numărul membrilor cooperatori nu poate decât să scadă, deoarece forța de muncă nu poate fi reîmprospătată.

Pentru cei care sunt încă angajați, cooperatia este un ultim refugiu. Președintele cooperatiei de confecții din Giurgiu afirmă că organizația are o funcție de protecție socială. Astfel, membrii lor au un loc de muncă și nu ajung în situația de a merge „pe stradă să fure sau să dea în cap.” În acest sens, economia socială apare mai degrabă ca un refugiu, precar și în proces de dispariție, în fața șomajului.

Sectorul cooperatist meșteșugăresc – ca și întregul sector al cooperăției – este afectat de o problemă de imagine, fiind asimilat deseori cu formele de organizare specifice comunismului (MMFPS, 2010). Președintele unei cooperativații din Călărași afirmă că, termenul fiind considerat de origine „comunistă”, cooperativa a devenit indezirabilă, „cu imagine de spații incomode, mizere, venituri mici, dar realitatea e contrară”.

Anii 1990 au avut un impact negativ semnificativ asupra societăților cooperative de consum. După 1989, cooperativa de consum a pierdut teren în adaptarea la piața liberă. Până în 1989, aceasta deținea monopolul în mediul rural. S-au pierdut, de asemenea, terenuri și clădiri, ca urmare a reglementărilor privind retrocedarea imobilelor. De-a lungul ultimilor 20 de ani, s-a înregistrat o scădere a numărului membrilor CENTROCOOP. Cu ocazia reorganizării în baza Legii nr. 1/2005, adunările generale au stabilit valori ale părților sociale care nu au putut fi achitate de către toți membrii inițiali. Astfel s-a ajuns la reducerea numărului de membri. Acest mecanism a fost folosit uneori cu rea intenție, astfel încât numărul restrâns de membri rămași să poată înstrăina valori imobiliare semnificative (MMFPS, 2010).

Activitățile desfășurate de persoanele cu dizabilități în domeniul cooperatist meșteșugăresc sunt și astăzi slab încurajate. Există doar 46 de societăți cooperative care numără printre angajați 510 persoane cu dizabilități, dintre care numai 23 sunt recunoscute ca unități protejate autorizate (MMFPS, 2010).

În condițiile reducerii numărului de societăți cooperative și a numărului de membri ai acestora, precum și din cauza restrângerilor de activitate, revirimentul sectorului cooperatist este dificil de anticipat. În momentul actual, cele mai multe dintre cooperative funcționează ca entități închise, lipsite de resurse și perspective pentru a se dezvolta. Astfel, șansele cooperativelor de

a depăși singure problemele pe care le întâmpină sunt practic nule. Principalele bariere sunt contextul economic dificil și lipsa susținerii cooperativelor prin facilități fiscale.

Exemple de bună practică există totuși și în România, cum am arătat în capitolul 5. Esențial pentru succesul unei societăți cooperative este baza sa umană și materială. În ciuda contextului economic general, cazurile de succes descrise arată că două condiții sunt importante pentru o bună practică în domeniul cooperativ. Dacă o cooperativă nu își înstrăinează patrimoniul și reușește să își mențină și să își îmbrospăteze forța de muncă, are șanse să fie o formă viabilă de organizare, care să reunească activitatea economică cu solidaritatea socială.

GLOSAR DE TERMENI

Beneficiari - persoane sau instituții spre care, indirect, se îndreaptă rezultatele proiectului.

Bună practică - în organizarea și activitatea cooperativelor, se consideră bună practică respectarea într-o mare măsură a următoarelor șapte criterii: menținerea autonomiei cooperativei, consimțământul liber al membrilor ca bază a organizației, proprietate comună asupra cooperativei, urmărirea unor interese economice, sociale și culturale pentru toți membrii, desfășurarea unor activități economice, implicarea în ajutorarea comunității din care face parte cooperativa și menținerea unor relații cu alte organizații care îi facilitează activitatea.

Cooperative - în legislația din România, societățile cooperative sunt forme de asociere autonomă a persoanelor fizice și/sau juridice, constituite pe baza consimțământului liber exprimat de acestea, cu scopul promovării intereselor economice, sociale și culturale ale membrilor cooperatori (Legea nr. 1/2005).

Cooperative de gradul I și II - societățile cooperative de gradul I sunt persoane juridice constituite din persoane fizice. Societățile cooperative de gradul II sunt tot persoane juridice, dar constituite din societăți cooperative de gradul I, în majoritate, și din alte persoane fizice sau juridice. Scopul cooperativelor de gradul II este integrarea pe

orizontală sau pe verticală a activității economice desfășurate (Legea nr. 1/2005).

Director de proiect - manager, persoană responsabilă cu administrarea proiectului.

Distribuție teritorială - cooperativele sunt locale prin natura lor, deoarece caută oportunități de investiții în zona lor, și nu în altă zonă sau în străinătate. În mod consecvent, capitalul lor este investit în regiune și contribuie la dezvoltarea locală. Din acest motiv, distribuția teritorială a cooperativelor indică, într-o anumită măsură, gradul de dezvoltare a economiei sociale din fiecare județ sau din fiecare localitate.

Economie socială - activitate economică orientată mai degrabă în beneficiul membrilor sau colectivității decât în scopul de a genera profit, care joacă un rol important în rezolvarea problemelor economice și sociale, oferind servicii a căror cerere nu este acoperită adecvat de sectorul privat sau public. În statele membre UE se regăsește și sub denumiri precum „**economie solidară**”, „**sectorul nonprofit**” sau „**al treilea sector**”.

Forme de cooperative - în legislația din România, cooperativele pot lua următoarele forme, în funcție de conținutul activității lor: cooperative meșteșugărești, cooperative de consum, cooperative agricole, cooperative de valorificare, cooperative de locuințe, cooperative de transporturi, cooperative forestiere și cooperative pescărești (reglementate prin Legea nr. 1/2005). Există și cooperative de credit, numite și bănci cooperatiste, care sunt reglementate prin Ordonanța de urgență nr. 99/2006.

Grup-țintă - persoane sau instituții cărora li se adresează proiectul în mod direct.

Grup vulnerabil - este un grup delimitat, prin comparație cu majoritatea populației, ca având condiții de viață mai dificile. Prin grup vulnerabil se înțeleg categorii defavorizate, “fără apărare”, lipsite de mijloace, ca, de exemplu: persoane cu dizabilități, copii abandonți, persoane infectate cu HIV, vârstnici, minorități etnice, imigranți, familii monoparentale, familii numeroase etc.

Implementare - procesul de punere în practică a obiectivelor proiectului. Procesul prin care resursele sunt transformate în rezultate, în vederea atingerii scopurilor și obiectivelor formulate în cadrul unui program sau proiect (Zamfir *et al.*, 2007).

Indicator - instrument pentru măsurarea performanței unui proiect sau a unui program, derivat din operaționalizarea și transformarea în elemente cuantificabile a rezultatelor proiectului.

Obiectiv - subordonat scopului, mai specific și cu țel intermediar. Uneori are asociați indicatori de măsurare. Este operaționalizat în obiective specifice și uneori în subobiective.

Practician - persoana sau grupul de lucru care va pune proiectul în practică, proiect care poate fi elaborat de altcineva.

Program - programul reprezintă un set de proiecte care au în comun problema identificată și care încearcă să aducă rezolvări diferitelor aspecte ale acesteia.

- ansamblu de resurse și activități derulate pentru o perioadă specifică de timp sau până la atingerea unui obiectiv stabilit, în scopul satisfacerii unor nevoi sociale sau al prevenirii sau rezolvării unor probleme sociale (Mățăuan, 1999).

Proiect - subdiviziune a programului; set de activități care trebuie realizate într-o secvență logică, pentru a atinge un set de obiective prestabilite (Comisia Europeană, 1986).

Proiectant - persoana sau grupul de lucru care va elabora întregul proiect, fără să fie necesar să-l și implementeze.

Regula „un om, un vot” - potrivit acestei reguli, fiecare membru al unei cooperative participă la luarea deciziilor cu un vot egal cu al celorlalți, indiferent de capitalul subscris sau de taxele plătite de acest membru (CIRIEC, 2009).

Rochdale - numele unui oraș din Marea Britanie și al primei cooperative de consum din istorie (înființată în 1844). Aceasta se baza exclusiv pe propriii membri, fără niciun ajutor din afară. A început ca o cooperativă de consum și a evoluat într-o cooperativă cu scopuri multiple și cu activitate socială și economică. În spațiul românesc, una dintre primele cooperative consemnate este Societatea de Economie, Credit și Ajutor „Înfrățirea” din Brăila (1951).

Stakeholderi - persoane sau instituții care sunt activ implicate în proiect și ale căror interese pot fi afectate, pozitiv sau negativ, de succesul/insuccesul proiectului (PMBOK Guide).

SURSELE DE INFORMARE **DIN LITERATURA DE SPECIALITATE**

- Abdelidis, C. (1986), *The agricultural cooperative movement in Greece*, Atena, Editura Papazisi.
- Arpinte, D.; Cace, S.; Theotokatos, H.; Koumalatsou, E. (2010), „The Social Economy in the European Union”, în *Calitatea vieții*, nr. 1-2, p. 137-160.
- Basagiannis, C. (1995), *From my participation in the Parliament*, volume II, Messologi.
- Basagiannis, N.; Theodoropoulou V.-D. (2003), *Law of commercial companies*, Editura Legal Library.
- Birchall, J.; Ketilson L.H. (2009), *Resilience of the Cooperative Business Model in Times of Crisis*, International Labour Organization (ILO) (disponibil și pe internet la adresa: <http://www.copac.coop/publications/2009-ilo-coop-resilience.pdf>).
- Cace, S.; Arpinte, D.; Stoican, N-A. (2010), *Economia socială în România. Două profiluri regionale*, Editura Expert, București.
- Daskalou, George (f.a.), *The role of cooperatives in the era of globalization, in the cooperative way*, Issue 52.
- Drosopoulou, S. (1989), *Agrotouristical cooperatives*, Atena, Editura Interbooks.
- Iro, Nikolakopoulou-Stefanou (2002), „Social care and local initiatives on unemployment”, în *Studies of social law and social policy*, Atena, Editura Papazisi.

- Iwakeimidis, A. (2004), *New opportunities for cooperatives in Europe: The statute of the European Cooperative Company in the "Cooperative Idea and Entrepreneurship in the EU Context"*, Atena, Editura Ath. Stamoulis.
- Kamenidis, C. (2005), *Cooperatives*, Thessalonica, Editura Kiriakidis Bros S.A., 2nd edition.
- Kassavetis, D. (2005), *Cooperative Institutions*, Atena, Editura V.N. Katsarou.
- Kimberly, A. Zeuli; Cropp, R. (2004), *Cooperatives, Principles and Practices in the 21st Century*, Editura Cooperative Extension (în limba greacă).
- Kintis, S. (2004), *Law of Cooperatives III*, Atena-Komotini, Editura Ant. N. Sakkoyla.
- Kritikos, A. (1997), *Limits of lawful operation of collective bodies, associations, trade unions and cooperatives*, Atena.
- Mavrogiannis, D.; Kassavetis D. (1998), *Greek, Community and International Texts, for Cooperative Law and Policy*, Atena-Komotini, Editura Ant. N. Sakkoyla.
- Papadogiannis, M. (1979), *Interpretation of article no. 921/1979*, Atena-Komotini, Editura Ant. N. Sakkoyla
- Papageorgiou, K. (2004), *Sustainable Cooperative Economy*, Editura Ath. Stamoulis
- Papageorgiou, K. (2004), *Sustainable Cooperative Economy*, Editura Stamoulis.
- Tsoumas, V. (2005), *Cooperatives*, Editura Legal Library
- Tziva, E. (1997), *Corporate participation in the cooperative and in particular the rights of partners*, Thessaloniki, Editura Sakkoyla.

Westlund, H. (2003), „Social economy and employment - the case of Sweden”, *Review of Social Economy*, vol. 61, no. 2, p. 163-182.

*** CIRIEC (2009), *The Social Economy in the European Union*, European Economic and Social Committee, Bruxelles.

*** Cooperative Institute for Research and Studies (1992), *Cooperatives and the single European market*, Atena, Editura I.S.E.M.

*** Cooperative Institute for Research and Studies (2006), *Cooperative Concerns 2004-2005*, Atena, Editura Stamoulis.

*** Institute of Agricultural Research (1998), *Rural cooperatives and their role in the new challenges*, Atena, Editura I.A.G.E.

*** Legea nr. 1/2005 privind organizarea și funcționarea cooperăției.

*** MMFPS (2010), *Raport de cercetare privind economia socială în România din perspectivă europeană comparată*, București (disponibil și pe internet, la adresa: http://www.mmuncii.ro/pub /imagemanager/images/file/Rapoarte-Studii/301210 Raport%20de%20 cercetare_ES.pdf).

Surse de informare de pe internet:

Uniunea Națională a Cooperăției Meșteșugărești (UCECOM), <http://www.ucecom.ro/romana/romana.htm>.

Uniunea Națională a Cooperăției de Consum – CENTROCOOP, <http://www.centrocoop.com/>.

Cooperatives Europe - <http://www.coopseurope.coop/>.

Statute for a European Cooperative Society - http://europa.eu/legislation_summaries/employment_and_social_policy/social_dialogue/l26018_en.htm.

Baze de date de pe internet

www.europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/l26018.htm.

www.minagric.gr.

www.paseges.gr.